

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893.   Andra Kammaren.   N:o 9.

Onsdagen den 22 februari.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Herr vice talmannen, hvilken till en början ledde kammarens förhandlingar, anmälde till fortsatt föredragning statsutskottets utlåtande n:o 7, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjetta hufvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

Dervid förekom först i ordningen.

Punkten 8, som

bifölls.

Punkten 9.

Bifölls jemväl.

Punkten 10.

Uti en inom Andra Kammaren af herr *J. Sjöberg* väckt motion (n:o 37) hade föreslagits, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes meddela sådan ändring i kongl. kungörelsen den 27 september 1861, att understöd af allmänna medel skulle utgå äfven vid hemmansklyfning med de i § 1 af nämnda kungörelse bestämda belopp, dock icke till delegare i hemmanet, hvilkens hemmansdel efter klyfningen innehölle mindre areal än tjugå tunnland.

*Angående
ifrågasatt
utflyttnings-
hjelp vid
hemmans-
klyfningar.*

Under förevarande punkt hemstälde emellertid utskottet, att herr *Sjöbergs* motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I fråga härom anförde:

Herr *Hedin*: Jag har ingen anmärkning att göra mot utskottets hemställan om afslag på motionen, men jag anser mig böra påpeka, att jag i motiveringen för detta afslag saknar något, som till äfven-

Andra Kammarens Prot. 1893. N:o 9.

Angående
ifrågasatt
utflyttnings-
hjälp vid
hemmans-
klyfningar.
(Forts.)

tyrs borde finnas der. Utskottet har afstyrkt motionen på grund af lämplighetsskäl, hvilka jag icke tillåter mig bedöma. De torde vara giltiga, men framför de skäl, utskottet anfört och hvilka i alla händelser torde kunna omtvistas, finnes ett annat skäl, som i alla händelser är giltigt och oomtvisteligt. Det är: det tillkommer icke Kongl. Maj:t att besluta i en sådan sak. Således, den väsentligaste invändningen mot motionen i mina ögon är formel, konstitutionel. Hvad motionären borde hafva begärt är, att Riksdagen skulle besluta att medlen finge användas äfven för understöd i sådana fall, som han påpekat, liksom vid utflyttningar. Man må icke misstaga sig på formen för utfärdandet af 1861 års förordning. Det är icke en vanlig ekonomisk förordning, utfärdad af Kongl. Maj:t på grund af hans magtbefogenhet enligt § 89 regeringsformen, utan den afhandlar ärenden, som helt och hållet falla under Riksdagens anslagsbevilningsmagt. Att Riksdagen hemställt till Kongl. Maj:t om utfärdandet af förordningen, förklaras deraf att, såsom Riksdagen i sin skrivelse af 20 oktober 1860 sjelf säger, »örörande detta ämne åtskilliga andra bestämmelser torde påkallas i följd af det öfliga redovisningssättet för statsverkets utgifter» d. v. s. åtskilliga andra bestämmelser utom de af Riksdagen sjelf fastställda. Riksdagen sjelf antog och fastställde grunder och vilkor för meddelande af detta understöd. Men Riksdagen förutsatte, att det kunde behövas andra bestämmelser af så att säga reglementarisk natur, hvilka naturligtvis föllo under Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsmagt. Derfor utarbetade Riksdagen icke en fullständig och formelig författning och öfverlemnade den åt Kongl. Maj:t, utan åtnöjde sig med att fastställa grunder och vilkor, och anmodade Kongl. Maj:t att härtill foga de med anledning af redovisningssättet för statsverkets utgifter erforderliga föreskrifter. Men de af Riksdagen antagna grunder och vilkor för understödet, dem egde Kongl. Maj:t icke att ändra.

Att jag nu nämner detta, beror, såsom herr talman torde finna, derpå, att Kongl. Maj:ts ekonomiska lagstiftningsmagt har oljefläckens natur och egenskap att vilja flyta ut och gripa omkring sig. Detta bör motas på alla kanter, och man bör icke ens genom tystnad uppmuntra denna tendens till ett ekonomiskt lagstiftningsenvälde, som så ofta kommer i strid med Riksdagens lagstiftningsmagt, Riksdagens beskattningsmagt och Riksdagens anslagsbevilningsmagt. Jag har, herr talman, såsom jag redan sagt, intet att anmärka mot den af utskottet gjorda hemställan om afslag.

Herr von Friesen: Jag instämmer i den föregående talarens yttrande. Det var i utskottet också mycket fråga om, huru vida utskottet borde upptaga denna motion till pröfning, icke i utskottet *in pleno*, men på afdelningen. Till sist enades vi om att det förelåg sakliga skäl för motionens afstyrkande, och därför ansågo vi, att vi icke behöfde gå en omväg och lemna motionen tillbaka till kammaren. Jag ber få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 11.

Bifölla.

Efter föredragning vidare af *punkten 12*, angående löneförbättring åt banvakter, anförde:

Angående löneförbättring åt banvakter.

Herr Hedin: Jag har begärt ordet, herr talman, för att taga mig friheten att till den ärade herr chefen för civildepartementet framföra en anhållan. Af den kongl. propositionen erfares, hvarom också utskottet här erinrar, att förslag till nytt aflöningsreglemente icke förrän i sista slutet af november blifvit af jernvägsstyrelsen ingifvet till Kongl. Maj:t, och att det således är högeligen sannolikt, att ärendet icke kan komma fram under innevarande riksdag till behandling. Så vida det är riktigt hvad jag hört berättas, har i det afgifna förslaget till reglemente trafikstyrelsen förbigått en anhållan, en enligt min tanke välgrundad anhållan, som till densamma framstälts af en del personer inom betjente-klassen, hvilka synas i afseende på aflöningsförhållanden vara särskildt missgynnade. Jag kan naturligtvis icke förutsätta, att herr statsrådet och chefen för civildepartementet skall hafva i minnet alla detaljer af ett vidlyftigt och inveckladt förslag till aflöningsreglemente, men jag torde ändå kunna hoppas, att chefen för civildepartementet skall välvilligt upptaga den anhållan jag går att framställa, derest denna, såsom jag har anledning förmoda, vid närmare pröfning befinnes välgrundad.

Frågan gäller ett antal af tolf personer i betjentegraden, nemligen kontorsbiträden anställda i Stockholm. Denna klass af betjente-graden inrättades, om jag ej mistager mig, först 1886. Om jag vidare ej mistager mig allt för mycket, åligger dessa personer, åtminstone till en del, sådan tienstgöring, som eljest i andra fall torde räknas höra till området för icke betjentes, utan tienstemäns verksamhetskategori, det vill således med andra ord säga: staten gör en besparing, efter som dessa äro aflönade efter betjentegraden. Om denna anordning befinnes lämplig från synpunkten af de dem åliggande göromålens behöriga skötsel, hvilket jag icke kan bedöma, men icke har någon den ringaste anledning att betvifva, är naturligtvis mot en sådan anordning ingenting alls att invända. Men hvad jag vill anmärka är, att en del af denna kategori, kontorsbiträdenas kategori, nemligen de som äro anställda i Stockholm, hafva i afseende på aflöningen en sämre ställning än alla andra i hela betjentegraden.

Dessa män, churu anstälde i hufvudstaden, der som bekant hyreskostnaderna äro mycket höga, hafva icke någon inqvarteringsersättning, hvilket ju är förhållandet med samtliga personer eljest inom betjentegraden, äfven med de kontorsbiträden, som äro anställda ute på linien, i distrikten. Nu kan man möjligen säga, att kontorsbiträdena i hufvudstaden ändå hafva en särskild förmån, visserligen icke inqvarteringsersättning, men en annan inkomst, de s. k. extra timpenningarna för öfvertidstienstgöring. Emellertid kan den förmånen icke anses utgöra ersättning för saknad af inqvarteringsförmånen. Den senare utgår ju procentvis, stiger med de kommande

Angående
löneförbättring
åt ban-
vakter.
(Forts.)

löneförbättringarna. Timpenningarna för öfvertidstjenstgöring deremot utgå lika, med något sådant som t. ex. 25 kronor i kvartalet, i alla lönegraderna. Vidare är väl förhållandet — skulle jag tro — det, att för dem, som ega inqvarteringsersättning, den förmån tillkommer, att pension beräknas äfven på den aflöningsförmånen, hvilket icke är förhållandet hvad angår timpenningarna. Ytterligare är det nog också förhållandet, att dessa samma personer äro de ende inom hela betjentegraden, som vid sjukdomfall sakna fri läkarevård och medicin. Att deras ställning är behjertansvärd, vågar jag tro. Jag skall anföra ett faktiskt exempel: huruledes, när en sådan person blef sjuk och fick stanna en hel månad på Sabbatsbergs sjukhus, han, efter att naturligtvis hafva förlorat sin timpenning och efter afdrag på lönen, samt sedan han betalt den visserligen icke i och för sig höga sjukhusafgiften, 75 öre per dag, hade qvar af sin månadslön till underhåll för hustru och ett barn något sådant som sex à sju kronor. Detta var allt hvad han egde qvar.

När man jemför detta med icke blott kontorsbiträdenas vederlikars, utan äfven andras ställning inom betjentegraden, synes det vara obilligt. Jag vill icke tala om en jemförelse med tjänste- och embetsmän, hvilka Kongl. Maj:t — mig synes ofta icke i full öfverensstämmelse med af Riksdagen fastställda löneregleringar — beviljar förmånen att få behålla tjänstgöringspenningarna under förhållanden, då det näppeligen varit Riksdagens mening.

I sammanhang med detta ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå också, att det synes mig, som om någon godtycklighet skulle ega rum, naturligtvis helt och hållet utan Kongl. Maj:ts förskyllan, säkerligen utan departementschefens vetskap — ty det sker, skulle jag tro, i strid mot af Kongl. Maj:t meddelade föreskrifter. Om jag ej misstager mig, har Kongl. Maj:t gifvit sådana föreskrifter, att löneförbättring skall ega rum hvar tredje år, intill dess maximum blifvit uppnådt. Jag tror, att det förhåller sig så. Men faktum är, att det kan hända, att vid ett kontor en person får löneförhöjning år efter år, tills maximum är uppnådt, medan en annan får förhöjning hvar annat och åter en annan hvar tredje år. Så kan den oegentligheten uppkomma, att en extra, som befordrats till ordinarie och varit det ett år, har hunnit upp till 720 kronor, under det en, som varit ordinarie i fyra år, icke hunnit längre än till 660 kronor.

Dessa tolf personer ha kommit i en undantagsställning, som, så vidt jag förstår, är obillig och orättvis. Då nu, om jag ej misstager mig, trafikstyrelsen ej fäst uppmärksamhet på detta förhållande i sitt förslag till aflöningsreglemente, vill jag till herr statsrådet och chefen för civildepartementet göra den vördsamma hemställan, att vid slutlig pröfning af detta ärende herr statsrådet och chefen för civildepartementet ville göra hvad på honom kan ankomma för att afhjelpa en glömska på annat håll.

Herr talmannen, hvilken emellertid uppkommit och öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, lemnade härefter ordet till:

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll, som yttrade:

Herr talman, mine herrar! Det torde vara gifvet, att i en administration af den stora omfattning som jernvägsstyrelsens åtskilliga förhållanden förekomma, på grund af hvilka det kunde synas, som om förvaltningen i dess helhet ej alltid stälde sig fullt konsekvent. Den ärade talaren på stockholmsbanken har åberopat ett uppgifvet förhållande i afseende å aflöningen af kontorsbiträdena, äfvensom att det kan inträffa, att personer, fastän de i enahanda befattningar tjenstgjort lika lång tid, dock icke samtidigt blifvit uppflyttade i samma lönegrad. Om den ärade talaren härvid syftar på förhållanden vid en och samma station eller vid olika sådana, vet jag icke. Lefnadskostnaderna äro helt olika på olika orter, och detta gör, att jernvägsstyrelsen måste se till, att lefnadsförhållandena ändå kunna ställa sig något så när lika för alla. Till följd deraf kan inträffa, att löneförmånerna på olika orter måste afpassas olika. Jernvägsstyrelsen har inom vissa gränser frihet att föreslå, hvad styrelsen härutinnan anser vara lämpligt, hvilket förslag, som för hvarje år afgifves, prövas af Kongl. Maj:t. Då emellertid fråga är om en personal på flera tusen människor, och i styrelsens förslag icke uppgifvas namnen på personerna, utan blott upptages visst antal i *den* lönegraden, så och så många i *den* o. s. v., skulle det erfordras månaders arbete att undersöka kvalifikationerna hos de personer, som åsyftas höra till den ena eller andra graden. Jag är för min del öfvertygad, att jernvägsstyrelsen efter bästa förmåga söker att vara så opartisk som möjligt. Men äfven för jernvägsstyrelsen sjelf är det förenadt med stora svårigheter att kontrollera hvarenda en af dessa personers egenskaper. Linieförvaltningarna föreslå hvar och en för sitt distrikt. Jag har ingen anledning att tro motsatsen, utan är öfvertygad om att hos linieförvaltningarna likasom inom centralförvaltningen den största välvilja mot personalen är rådande och önskan att i afseende å densamma handla fullt opartiskt. Men det kan ju vara tänkbart, att i något enda fall något missförhållande kan påvisas. Jag tors icke säga bestämdt, att ej en eller annan inkonsequens kan hafva insmugit sig, ty jag kan icke känna allt så i detalj. Gifvet är att i en så stor corps som den, hvilken lyder under jernvägsstyrelsen, det skall förekomma misstämningar och missnöjen. Den ene finner den andre föredragen framför sig till en befattning, till hvilken han sjelf anser sig lika förtjent som den andre. Missnöjet, sålunda uppkommet, gifver sig uttryck på ett eller annat sätt. Då personalen är så stor som den ifrågavarande, förekomma missnöjesuttryck från skilda håll och samla sig slutligen till ett helt, som så småningom kan rent af bilda en allmännare opinion. Jag tror för min del, att man bör mottaga dessa missnöjesuttryck med mycken varsamhet. Naturligtvis bör man, då man får kännedom om dem, undersöka anledningarna dertill. För närvarande föreligger till Kongl. Maj:ts pröfning förslag till nytt aflöningsreglemente, och jernvägsstyrelsen har derjemte under de senaste dagarne inkommit med förslag till åtskilliga ändringar i instruktionen. Vid pröfningen af dessa förslag komma säkerligen ock de af den föregående talaren påpekade förhållanden att skärskådas. I sammanhang dermed torde jemväl böra undersökas anledningarna dertill, att den s. k. utgifts-

Angående
löneförbättring
åt bankvakter.
(Forts.)

Angående
löneförbättring
åt banvakter.

(Forts.)

procenten är efter år stiger. Att sätta sig fullkomligt in i hela statsbaneförvaltningen är något som drager årtal. Vissa förhållanden inom jernvägstrafiken, särskildt samtrafiken på utlandet och taxeförhållandena inom landet, har jag sökt under min tjänstetid definitivt reglera, och i förra afseendet har en ganska vidlyftig undersökning egt rum. Men det är icke möjligt att undersöka alla förhållanden inom denna vidlyftiga förvaltning utan att för en eller annan frågas utredning fullt kompetenta personer tillkallas, hvilka kunna, om misstämning råder, undanröjda denna genom att lemna fullt exakta upplysningar om förvaltningen. I anledning häraf är det också min afsigt att hos Kongl. Maj:t inom kort, och sedan de personer som jag anser dertill lämpliga blifvit i tillfälle att disponera sin tid, föreslå, att en undersökning göres angående den s. k. utgiftsprocenten, och i sammanhang dermed kommer man in på en undersökning af hela förvaltningen, ty man måste dervid taga i öfvervägande, om icke de särskilda administrativa kostnaderna kunna ställas betydligt enklare än nu, om icke t. ex. distrikten kunna göras större eller på annat sätt omregleras, o. s. v. Det gifves inom jernvägsförvaltningen antagligen många förhållanden, som äro af den beskaffenhet, att de påfordra förenkling. Jernvägsstyrelsen skulle nog för sin del i detta fall vilja göra allt hvad den kunde, och den står naturligtvis till tjänst med alla erforderliga upplysningar, men styrelsen själf kan icke, så öfverhopad af göromål som der är, hinna med att verkställa ifrågavarande utredningar och utarbete förslagen till de deraf föranledda förändringarna.

Vid en sådan undersökning, som jag nu antydt, komma säkerligen, såsom jag nyss nämnt, de frågor, som herr Hedin här berört, under öfvervägande, och då får Kongl. Maj:t tillfälle att ingå i vidare pröfning af förhållandena och till Riksdagen framställa förslag i de delar, som komma att bero på Riksdagens medverkan, hvilket, såsom jag hoppas, skall kunna ske redan nästa år.

Vidare anförde:

Herr Beckman: Med anledning af den intressanta redogörelse, som statsrådet och chefen för civildepartementet lemnade angående vissa förhållanden vid våra jernvägar, vill jag, herr talman, endast tillåta mig framhålla en sak. Det visade sig tydligt af hans redogörelse, att det är helt enkelt omöjligt för chefen för civildepartementet att så i detalj som erfordras pröfva alla de särskilda ärenden, som falla inom detta mycket vidlyftiga departement.

Jag har deraf styrkts i den uppfattning, som redan uttalats på förmiddagen af herr Olof Jonsson i Hof, nemligen att det vore lyckligt, om från regeringens sida med första vidtoges åtgärder för framläggande för Riksdagen af förslag till fränskiljande från civildepartementet just af allt det, som rör ordnandet af våra *samfärdelsesmedel*.

Det är blott för att så att säga »understryka» denna anhållan, som jag begärde ordet.

Herr Schöning: Jag har i uppdrag från åtskilliga stationsskrifvare och bokhållare att här för Riksdagen framställa deras önsknin-
 gar angående ett mål, som, då det nu blir en ny reglering, ligger dem mycket om hjertat. — Som herrarne veta, sönderfalla stationerna åtminstone i två grupper, nemligen dels inspektorsstationer och dels mästarestationer. Inspektorsplatser få sökas af stations-skrifvare och bokhållare, men deremot få mästarestationer icke sökas af skrifvare och bokhållare, utan af banmästare, öfverbanmästare och konduktörer m. fl.

Angående
 löneförbät-
 ring åt ban-
 vakter.
 (Forts.)

Nu har förhållandet på senare tid blifvit det, att en mängd stationer hafva förändrats från inspektorsstationer till mästarestationer. Det gör, att stationsskrifvare och bokhållare hafva fått ett mycket trängre område att söka sig platser på än de förut haft.

Det är nu deras begäran att de skulle erhålla rättighet att söka äfven mästarestationer, hvilket hittills varit dem förment.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Punkten bifölles.

Punkterna 13—17.

Biföllos.

Punkten 18.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen måtte till ersättning för *juridiskt biträde åt de svenske lapparne i Norge* samt till *lappfogdar* och *lappförmän* på extra stat för år 1894 anvisa 10,000 kronor.

Angående
 arfvoden åt
 lappfogdar
 m. m.

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 141, hade åter herr *L. Dahlstedt*, med hvilken instämt herr *N. Boström* m. fl., föreslagit, att Riksdagen ville, förutom det af Kongl. Maj:t för ofvan angifna ändamål begärda anslag af 10,000 kronor, anvisa ytterligare 5,000 kronor, eller tillhoppa 15,000 kronor, å extra stat för år 1894 till ersättning för juridiskt biträde åt de svenske lapparne i Norge samt till lappfogdar och lappförmän ej mindre inom Jemtlands och Norrbottens än äfven inom Vesterbottens län.

Utskottet hemställde:

att Riksdagen, med afslag å herr Dahlstedts förevarande motion men med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, måtte till ersättning för juridiskt biträde åt de svenske lapparne i Norge samt till lappfogdar och lappförmän på extra stat för år 1894 anvisa 10,000 kronor.

Efter uppläsande af denna utskottets hemställan anförde:

Herr Wästfelt: Då jag biträdt motionären i afgifvande af denna motion, anser jag det vara min pligt att äfven förklara anledningen dertill. Under den långa tid, jag har varit i tillfälle att iakttaga förhållandet mellan den kultiverade och den nomadiserande

Angående
arfvoden åt
lappfogdar
m. m.
(Forts.)

befolkningen, har jag funnit, att ju mera den kultiverade befolkningen tränger fram mot fjellen, ju mera osämja och oenighet uppstår det mellan de båda folken, och detta förhållande har visat sig i ännu högre grad sedan afvittringen afslutades. Lappmarkernas befolkning hafva förut haft större områden att obehindradt föda och fostra sina djur på. De hafva nu trängts undan ända mot de högsta fjellen, och äfven den gräns, der de om sommaren hafva sina djur, har blifvit dem fräntagen, ehuru de för stammens bibehållande ovilkorligen måste uppehålla sig i denna trakt en viss tid på året, nemligen under kalfningstiden. Det är mycket naturligt att, då så stora massor af djur komma ner, lapparne icke kunna så noga värda och hafva tillsyn öfver dem, att icke djuren trampa ner och skada skörden samt göra mer eller mindre förfång för den kultiverade befolkningen, och derigenom har stor osämja uppkommit.

Derjemte fins det en lagbestämmelse, som torde vara mindre lämplig såväl för den bofasta befolkningen der uppe som för lapparne, nemligen den att den förra eger rätt att, sedan den skördat sitt foder, få lägga upp det på hässjor endast med det vilkor att de stänga omkring dessa hässjor. När de sålunda lagt upp sitt foder på hässjor, kunna de icke hemta det förrän snön fallit. Dervid händer det ofta efter stora snöfall, att hela områden omkring dessa hässjor blifva fyllda med snö, och när då renarna komma ner i flera tusental, så trampa de ner hässjorna och äta äfven upp höet, som ligger på dem, och sålunda uppstå också på detta sätt stora tvister. Nu förhåller det sig så, att den polismyndighet, som fins i de olika socknarne, länsmännen, hafva så många andra allmänna åligganden, att de icke kunna påräknas vid alla de tillfallen, då de behöfde tillkallas för att åstadkomma försoning mellan de båda folken. Derrför har man funnit, att det enda lämpliga sättet vore att likasom i Jemtland, Herjedalen och Norrbotten få en lappfogde, som hade sig det ålagdt att undanröjda osämja och tvister mellan folken. Jag tror derrför att det vore mycket välbetänkt, om Riksdagen ville anslå dessa 5,000 kronor, så att regeringen derigenom blefve i tillfalle att låta äfven Vesterbotten få detta billiga anspråk uppfyllt, och jag tror också, att man har skyldighet att i detta afseende skydda det nomadiserande folket. Det har nog svårt ändock att kämpa för sin existens och är nu kördt så långt upp mot fjellen, att det bör åtminstone erhålla något stöd af lagen, ty man bör betänka, huru svårt det skall vara för ett folk att trängas undan från sina gamla områden. Ofta föranleder den minsta småsak till stora strider, och dessa strider framkalla svåra lagförbrytelser, dervid stundom massor af renar nedskjutas för lapparne. I anledning af dessa förhållanden, hvilka jag noggrant känner, och då jag tror, att olägenheterna endast kunna undanröjdas derigenom, att man liksom i Jemtland och Norrbotten får en särskild person, som sköter om dessa angelägenheter, så får jag yrka bifall till motionen.

Herr von Friesen: Jag vill icke bestrida de förhållanden, som ligga till grund för den siste talarens yttrande; men det förefaller mig dock, som här förefunnes alldeles för liten utredning, för att Riksdagen skulle kunna fatta beslut i öfverensstämmelse med hans

yrkande. Särskildt synes *storleken* af den erforderliga summan alls icke vara utredd; man vet icke, om man för att vinna det åsyftade målet behöfver anslå så mycket som 5,000 kronor.

Jag tror, att denna fråga bör komma på ett annat sätt fram till Riksdagen, om så pröfvas nödvändigt, och därför ber jag att åtminstone för närvarande få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Wästfelt: Jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att länsstyrelsen har under 1890 ingått till Kongl. Maj:t med framställning om att få en sådan tjänsteman anställd för utredande af ojemnheterna mellan de båda folken, och Kongl. Maj:t har på denna framställning svarat, att medel för ändamålet icke funnos tillgängliga. Derigenom har Kongl. Maj:t icke afböjt sjelfva saken, utan blott sagt att medel icke funnos, men om sådana funnits, så hade man haft allt skäl att hoppas att erhålla ett dylikt anslag.

Herr Jonsson i Hof: Ja, man kan äfven draga en annan slutsats af det förhållande, som nyss refererades, nemligen att Kongl. Maj:t icke ansett behöfvet så trängande, som den siste talaren gjort. Att detta behof ej heller är så trängande, tyckes äfven framgå deraf, att antalet lappar i Vesterbotten är obetydligt i jemförelse med deras antal i Norrbotten och vissa delar af Jemtland. Men dessutom är det en annan väsentlig olikhet mellan Vesterbotten och Norrbotten. Vesterbotten har egentligen blott svårigheter vid en gräns, nemligen mot Norge, och tvister angående renbeten och höhässjor lära icke kunna förebyggas af någon lappfogde. Norrbotten deremot har svårigheter icke blott mot Norge, utan äfven mot finska gränsen, som är temligen skarpt afspärrad.

Dessa förhållanden hafva gjort, att jag ansett det onödigt att på grund af enskilda motionärers framställning förorda bifall till en dylik åtgärd, ty förefinnes verkligen behof häraf, så lär icke Kongl. Maj:t underlåta att för Riksdagen framlägga förslag i det hänseendet, och detta tror jag att vi kunna tryggt lita på, hvarför jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Wästfelt: Jag skulle icke tro att det egentligen är mängden af lappar, som skulle vara afgörande för denna frågas bedömande. För att belysa huru långt stridigheterna kunna gå, vill jag nu meddela, att för tre år sedan inkom till Konungens befallningshafvande en anmälan, att i trakten af Sorsele en sådan förödelse af lapparnes egendom försiggått, att mellan 30 och 40 renar lågo efter marken med afslagna ben och tungorna afskurna ur munnen på dem. Man kan häraf tänka sig, hvilken hätskhet är rådande och huru nödvändigt det är att erhålla skydd af lagen. Vesterbotten gränsar med de tre socknarne Vilhelmina, Stensele och Sorsele mot Norge, och längs efter denna gräns ligga tillräckligt vidsträckta områden, på hvilka stora olyckor skulle kunna inträffa, hvilka dock mycket säkert kunde förekommas, om man hade att vädja till en mera framstående person, som kände till förhållandena.

Angående
arfvoden åt
lappfogdar
m. m.
(Forts.)

Angående
arfvoden åt
lappfogdar
m. m.
(Forts.)

Herr Waldenström: Jag skall be att också få lägga in ett litet ord i denna diskussion.

Herr Olof Jonsson sade, att det vore en väsentlig skilnad mellan Vesterbotten och Norrbotten, i ty att Vesterbotten icke gränsade mot två andra länder, hvilket Norrbotten gör, då det har gräns mot både Norge och Finland. Jag vill till svar derå påpeka, att af de medel, som redan nu finnas för ändamålet anslagna, utgår en del äfven till Jemtland, och, så vidt jag kan erinra mig geografien, har Jemtland icke gräns mot Finland eller något annat främmande land än Norge. Men kanske Olof Jonsson känner till den saken bättre.

Hvad nu beträffar sjelfva frågan, så kan jag för min del icke anse det för annat än ett egendomligt och tillfälligt förbiseende af regeringen, att hon icke framlagt något förslag till Riksdagen, sedan hon fått en sådan påstötning från landshöfdingen i Umeå, som hon verkligen fått. Konungens befallningshafvande säger nemligen i sin sista femårsberättelse: »Förhållandet mellan lapparne och de bofaste har tillföre varit godt, men under de senare åren har sämjan mer och mer försämrats, särskildt inom Tärna kommun, hvarifrån de bofaste upprepade gånger inkommit med klagomål till länsstyrelsen.

Dessa klagomål hafva hufvudsakligen gått ut derpå, att lapparne mindre noggrant än förr haft tillsyn öfver sina renar» o. s. v. — — »Lapparne å sin sida klaga deröfver, att de bofaste stundom skjuta och olofligen tillegna sig deras renar, att deras hundar jaga och döda renarne, samt att de bofaste ej uppföra stängsel kring sina höhässjor, som sålunda stå oskyddade och lätt blifva förstörda af renar.»

Nu vet man, att lappfogdar och förmän tillsatts i Jemtland och Norrbotten just för att kunna gå lapparne till handa i alla dessa tvister med de bofaste, och då har man svårt att förklara, hvarför Kongl. Maj:t efter ett sådant uttalande från länsstyrelsen icke hos Riksdagen hemställt om ett så stort anslag, att det kunde räcka till för tillsättande af lappförmän och lappfogdar äfven i Vesterbotten.

Jag skall naturligtvis icke göra något yrkande, ty det tjenar icke någonting till, men jag har velat påpeka detta förhållande.

Herr Jonsson i Hof: Jag skall gifva herr Waldenström rätt deri, att Jemtland endast gränsar mot ett främmande land och att Jemtland det oaktadt har lappförmän och tjenstemän, som äro aflönade med detta anslag; men det är den skilnaden mellan Vesterbotten och Jemtland, att staten icke i Vesterbotten behöft inlösa stora sträckor ganska dyrbar mark för att skaffa bete åt renarne, under det att i Jemtland frågan härom är ganska stor och svårlöst. Jag tror således, att det är ett alldeles särskildt och för oss alla känt förhållande i Jemtlands län, hvilket icke i samma mån förekommer i Vesterbotten, som gjort, att lappfogdar behöfts i det förra länet.

Herr Waldenström: Så vidt jag kan förstå, hafva lappfogdarne och lappförmännen i Jemtland alls icke blifvit tillsatta för att skydda de af staten inköpta renbetesmarkerna, utan för att hjälpa lapparne i deras strider med den bofasta befolkningen. Och samma hjälp

behöfva lapparne i Vesterbotten, hvarför äfven der en dylik hjälp borde vara för dem att tillgå.

*Angående
arfvoden åt
lappfogdar
m. m.
(Forts.)*

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll: Det vore naturligtvis mycket fördelaktigt, om staten hade råd till att öfver allt anordna polis, så att den kunde förebygga hvarje olaglighet; men staten måste i afseende härå inskränka sig till en viss gräns, på det att icke omkostnaderna må växa staten öfver hufvudet.

När lappkomitén var sysselsatt med frågan om att ordna förhållandena mellan lapparne och de bofaste — hvilken komité's förslag gaf anledning dels till förordningen af den 6 juni år 1883, som reglerar förhållandena angående de lappar, som med renar flytta mellan Sverige och Norge, och dels till lagen af den 4 juni år 1886, som reglerar förhållandena mellan lapparne och de bofaste inom Sverige, så förutsattes, efter hvad jag vill erinra mig, af denna komité eller af de myndigheter, som öfver dess förslag yttrade sig, att med afseende å de egendomliga förhållanden, som existera i Jemtland, der skulle blifva nödvändigt att anställa en särskild lappfogde. Der komma nemligen lapparne oupphörligt i beröring med den bofasta befolkningen, och deras intressen kollidera så skarpt, att der måste finnas en person, som, så vidt möjligt är, kan stå så väl lapparne som de bofaste till buds för att bilägga deras ömsesidiga tvister. Deremot ansågos, så vidt jag nu kan påminna mig, förhållandena mellan lapparne och de bofaste ej vara sådana hvarken i Vesterbottens eller i Norrbottens län, och af denna anledning tillsattes icke heller till en början några lappfogdar i dessa båda län, utan endast i Jemtlands län.

År 1888 inträffade den s. k. gränsspärrningen från ryska sidan. Ryssland förklarade, att det icke tilläte, att de svenska lapparnes renar gingo öfver gränsen såsom förut, utan gjorde de det, skulle dessa renar vara förbrutna. Med anledning deraf måste svenska regeringen tänka på några åtgärder för att skydda de stackars nomader, som vanligen hafva sitt tillhåll i Enontekis lappmark, den kil, som skjuter in mellan Finland och Norge. Då förut de svenska lapparnes renar haft tillgång till bete äfven inom Finland, begränsades nu renbetet till det lilla området i Enontekis lappmark, hvarest tillräckligt med föda de åt svenska renarne icke fans att tillgå utan allt för skarpt intrång å de bofastes behof.

Under sådana förhållanden anvisar lapplagen en utväg att rädda lapparne och deras renar från undergång. Lagen förefaller kanhända i detta fall något hård, men den har tillkommit af omtanke för lapparnes bästa. Denna utväg är, att lapparne kunna åläggas flytta från sitt hemvist till något annat område.

Man tillgrep nu denna utväg och bestämde, att vissa lappbyar skulle förflyttas från Enontekis till sydligare delar af Norrbottens lappmarker, såsom Jockmocks och Arjeplougs lappmarker. Detta var en betydlig färd, och den skulle gå antingen utesfter gränsen mot Norge eller också skulle man försöka att få lapparne att vandra närmare kusten nedåt. Under hvilket förhållande som helst var det nödvändigt, att detta tåg, som skulle anordnas för en hel befolkning med dess tillhörigheter, ledde af någon, och det var då man funn

Angående
arfvoden åt
lappfogdar
m. m.
(Forts.)

nödigt att för Norrbottens län tillsätta en särskild lappfogde. Hans hufvudsakliga uppgift skulle vara att leda lapparnes tåg från Enontekis till Jockmock och Arjeploug. Till följd af många omständigheter, för hvilka det torde vara för vidlyftigt att här redogöra, har ännu icke denna vandring kommit till stånd. Lapparne hafva sina särskilda egendomliga föreställningar, som gjort, att de ännu icke kunnat förmås att flytta. De hafva vid viten ålagts att göra det, men jag tror, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande ännu icke haft hjerta att uttaga dessa viten.

Emellertid blir det nödvändigt, om de icke skola gå under, att en sådan förflyttning sker, och just nu — jag tror i denna månad eller kanske i nästa — är det meningen, att några lappar, under befäl af den nuvarande lappfogden, skola begifva sig från Enontekis till Norrbottens sydligare lappmarker för att undersöka förhållandena, sedan återvända till Enontekis och underrätta sina kamrater om förhållandena i de södra delarne.

Enontekis-lapparne hade en gång förut, jag tror år 1889, sändt några af de sina till Arjeploug eller Arvidsjaur för att undersöka förhållandena der; och när dessa kommo tillbaka, hade man all anledning tro att vandringen skulle företagas. Men så skedde icke.

Lappfogden i Norrbottens län har sålunda en alldeles särskild uppgift, nemligen att föra lapparne till de södra lappmarkerna, men derjemte åligger honom att, sedan de ankommit dit, under den första tiden bispringa dem med att ordna sig i de nya förhållandena.

Nu vill jag med detta icke hafva sagt, att det ej vore fördelaktigt, om man äfven inom Vesterbottens län kunde få lappfogdar och förmän anstälde och aflönade, så snart det härför blifver pennningar disponibla.

Kanske på senare tider, just i följd af afvittringen, förhållandena i Vesterbottens län mellan de bofaste och lapparne något ändrat sig, men lagen har icke ändrat sig; och den skiljer endast mellan mark ofvan och mark nedan odlingsgränsen. Jag känner åtminstone icke till, att lapparnes rättigheter och skyldigheter i förhållande till den bofasta befolkningen genom afvittringen undergått någon egentlig ändring.

Det är ju möjligt att vidare utredning kan åstadkommas, som tydligt ådaglägger behovet af lappfogdar äfven inom Vesterbottens län, men för närvarande har jag icke fullgiltiga skäl att antaga tillvaron af ett dylikt behof. De omständigheter, som åberopats, äro sådana som visa sig på många andra håll, eller att olagligheter förekomma i gränstrakterna mellan den ena och andra befolkningen, men deraf följer väl icke, att ej den vanliga polisen, kronofogdar, länsmän och fjerdingmän, kan upprätthålla ordningen. Uppstå några särskilda förhållanden, då måste staten ytterligare trüda emellan. Jag har emellertid icke erfarit att några sådana här existera, och därför har jag ansett mig böra afstyrka den framställning om höjning i anslaget till lappfogdar m. m., som år 1890 gjordes hos Kongl. Maj:t. Kommer den åter, grundad på bättre skäl, skall jag icke underlåta att understödja densamma.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr tal-

mannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 19—21.

Biföllos.

Punkten 22.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen måtte för anordnande af högre undervisning i mejerihushållning vid Alnarps landtbruksinstitut för år 1894 anvisa å extra stat ett anslag af 10,000 kronor, men hemställde utskottet:

»att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt af Riksdagen bifallas, att Riksdagen, för anordnande af högre undervisning i mejerihushållning vid Alnarps landtbruksinstitut, för år 1894 anvisar å extra stat ett anslag af 8,000 kronor.»

*Angående
anslag till
högre mejeri-
undervis-
ning vid
Alnarp.*

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Bengtsson: Ehuru det icke är skäl att tro sig kunna få någon ändring i statsutskottets förslag i denna punkt, då alla ledamöterna i utskottet från denna kammare varit eniga om beslutet, ber jag likväl få uttala såsom min mening, att det ej går för sig att upprätthålla en högre mejeriskola vid Alnarp i den omfattning här afses med det af utskottet föreslagna belopp. Landtbruksstyrelsen har visserligen yttrat, att »vid det af institutstyrelsen uppgjorda förslaget till stat har landtbruksstyrelsen, som ansett kostnaderna för mejeriiinstitutet icke kunna nedbringas under de af institutstyrelsen beräknade, icke haft något annat att erinra, än att lönen för läraren i mejeriskötsel syntes kunna utan olägenhet nedsättas från 4,000 kronor till 3,500 kronor, helst fri bostad kunde denne lärare beredas, samt att den för assistenten beräknade aflöningen, 1,500 kronor, syntes vara så låg, att lämplig person icke torde kunna beräknas komma att för denna aflöning åtaga sig befattningen, hvadan samma aflöning syntes böra höjas till 2,000 kronor»; och det är förmodligen denna landtbruksstyrelsens antydning, som statsutskottet fäst sig vid, då det velat nedbringa anslaget från 10,000 till 8,000 kronor.

Men jag ber få framhålla, att med läraren i mejeriskötsel förhåller det sig så, att han enligt beslut, som fattats vid 1882 års riksdag, under flera år uppburit en lön af 4,000 kronor. Således kan på denna post icke göras någon inskränkning. Hvad de öfriga posterna i staten beträffar, tror jag icke heller, att på dem kan göras någon nedprutning. I hvilket fall som helst böra vi vara öfverens om, att de anspråk, som ställas på en sådan läroanstalt, der icke allenast mejerister, utan äfven lärare i mejeriskötsel skola hafva sin undervisning, äro betydligt högre nu än för 10 år sedan, i synnerhet som mejerihushållningen under dessa år gått betydligt framåt. Jag tror för min del, att skall man inrätta en högre mejeriskola vid

*Angående
anslag till
högre mejeri-
undervis-
ning vid
Alnarp.
(Forts.)*

ett landtbruksinstitut, bör man inrätta den så, att den kan sköta sig sjelf, och icke så, att de kostnader, som behövas för upprätthållande af skolan, komma att utgöra någon tunga för landtbruksinstitutet. Ty blifver så förhållandet, kommer enligt min tanke det ändamål, som man afsett med denna skola, att gå förloradt.

Jag skall därför för min del anhålla om afslag å utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr J. H. G. Fredholm: Den siste talaren uttalade en farhåga för, att det skulle blifva omöjligt att upprätthålla mejeriundervisningen, om anslaget nedsattes till 8,000 kronor. Han grundade denna sin farhåga derpå, att han ansåg det icke vara möjligt att göra någon nedsättning i de poster, som finnas upptagna i det förslag till stat för skolan, som blifvit uppgjort af institutsstyrelsen. Jag tror att hans farhåga i detta fall är ogrundad. Der förekomma åtskilliga poster, som det enligt min uppfattning mycket väl kan gå för sig att nedsätta eller utesluta.

En sådan post är »läraren i byggnads- och ångmaskinlära kronor 1,000». Då man tager i betraktande, att det är samme lärare, som meddelar undervisning i detta ämne både åt mejeriskolans och institutets elever, synes det icke böra möta någon svårighet att anordna undervisningen så, att mejerieleverna kunna få bevista institutets föreläsningar i nämnda ämne. Några särskilda kurser häri, som äro afvikande från kurserna för institutets elever, föreställer jag mig icke kunna komma i fråga, utom möjligen med afseende på byggnadsläran, i hvilket ämne läraren väl får för mejerieleverna framhålla några särskilda anordningar vid uppförandet af mejerier. Men detta är ett så litet omfattande kapitel, att byggnadsläraren därför icke behöfver något särskildt anslag.

En annan post, som jag äfven anser kunna uteslutas från mejeriskolans stat, är anslaget till läraren i husdjurslära för nedre afdelningen på 200 kronor. Denna afdelning består af 6 elever, för hvilka, enligt gifna upplysningar, det skall meddelas teoretisk undervisning i husdjurslärans enklaste grunder. Detta är alldeles samma kurs, som rättareleverna vid landtbruksinstitutet genomgå i ämnet. Hvarför kunna icke i så fall mejeriskolans elever bevista den undervisning i husdjurslära, som meddelas rättarelärlingarne vid landtbruksinstitutet, helst de förra, såsom jag nämnt, ej äro flera än 6 till antalet?

Äfven andra än de nu påpekade indragningarna synas mig kunna göras.

Om man därför beviljar det af statsutskottet föreslagna beloppet 8,000 kronor, skall man sätta landtbruksinstitutet vid Alnarp i stånd till att lemna en mycket mera ordnad undervisning i mejerihushållning än den, som lemnades, då anslaget härför utgick med endast 50,000 kronor till hvarterdera af landtbruksinstituteten vid Ultuna och Alnarp.

Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Herr Petersson i Runtorp: Jag har blifvit hufvudsakligen förekomen af den föregående talaren. Det är icke riktigt att säga, att

man velat pruta ned anslaget med 2,000 kronor, då det i sjelfva verket är fråga om en *höjning* af 3,000 kronor. Ty, såsom herrarne veta, var det förut 2 mejerinstitutioner, en vid Alnarp och en vid Ultuna, hvilka icke hade i anslag mer än 5,000 kronor hvardera. Nu när man skall hafva endast *en* högre mejeriskola och förlägga den till Alnarp, så tycker man, att man väl kunde få behålla hela detta belopp 10,000 kronor, som man anser vara behöfligt. Men det är det egendomliga förhållandet med lönerna vid denna anstalt, att man ännu icke uppgjort någon bestämd stat för dem, utan endast har tillfälliga aflöningar, och därför kan man vara säker på, att om man nu anslår 10,000 kronor, ställa nog vederbörande så till, att det går åt. Riksdagen kommer således icke i tillfalle att få pröfva lönerna för lärarne och se, huru de egentligen utgå. Det är det hufvudsakliga skälet, hvarför man ej velat lemna hela det begärda beloppet, innan man fått se en definitiv stat för anstalten. På grund af detta och af hvad den föregående talaren yttrat, skall jag yrka bifall till utskottets hemställan, då jag tror, att, till dess man får en ordinarie stat uppgjord, man mycket väl kan reda sig med de 8,000 kronor, som utskottet föreslagit.

*Angående
anslag till
högre mejeri-
undervis-
ning vid
Alnarp.
(Forts.)*

Herr Persson i Vadensjö: Jag kan icke neka till, att jag är en mycket stor vän af sparsamhet, och jag vill till utskottet frambära ett tack för dess hushållning med statens medel i allmänhet. Men jag tror likväl, att man denna gång gått litet för långt i sparsamhet. Om vi se på detta anslag för mejerihandteringen i vårt land och jemföra det med det lilla Danmarks utgifter för samma ändamål, så synes den summa, hvarom nu är fråga, så försvinnande liten, att man nästan tycker den vara ingenting. Vi hafva nu lyckats att på den engelska marknaden få våra mejeriprodukter upp i samma klass som Danmarks, så att vårt smör noteras i första klass likasom danskt smör. Vi få dock ofta sälja vårt smör billigare än danskarne. Det beror derpå, att danskarne äro före oss i affärsförhållandena och mera kapitalstarka än vi, så att de kunna hålla på sin vara, tills det behagar dem att sälja den. Då vi nu kommit så långt med smöret på den engelska marknaden, att det noteras som förstklassigt, tror jag vi icke böra se på den lilla utgift, om hvilken nu är fråga. Låtom oss komma i häg, mine herrar, att det gäller att fortfarande hålla oss uppe i första klass. Jag kan därför icke annat än på det lifligaste yrka bifall till Kongl. Maj:ts framställning i denna punkt.

Herr Fredholm yttrade, att man väl skulle kunna indraga anslaget till undervisning i byggnads- och ångmaskinlära och sammanslå denna undervisning med en annan. Ja, det är lätt sagdt, mine herrar, men icke så lätt att utföra. Huru många hafva vi väl i vårt land, herr Fredholm, som kunna undervisa i maskinskötsel och som på samma gång äro skickliga mejerister? Jag för min del har icke lyckats råka några sådana mejerister, som äro skickliga i maskinlära. De flesta mejerister äro icke så hemma i detta fack, att man kan uppställa dem som undervisare. Jag tror därför icke det vore lampligt att göra någon indragning på detta anslag. För öfrigt ser jag frågan från den sidan, att mejerihandteringen är en handtering, som vi böra väl taga vara på, och jag säger ännu en gång, att om

Angående anslag till högre mejerierundervisning vid Alnarp. vi jemföra denna summa, som begäres, med utgifterna i Danmark för samma ändamål, så är den så försvinnande liten, att det icke är någonting. Om vi därför vilja hålla oss uppe på den engelska marknaden, tror jag icke vi böra vara allt för sparsamma i detta fall.

(Forts.)

Herr Bengtsson: Jag skall blott be att med några ord få bemöta herrar Fredholm och Petersson i Runtorp. Herr Petersson sade, att man genom att bevilja 8,000 kronor icke minskade anslaget, utan tvärt om ökade det med 3,000 kronor. Ja, det är nog sant, att det anslag, som statsutskottet tillstyrkt, är 3,000 kronor större än det, som förut lemnades till hvardera af de 2 mejeriskolorna, i Ultuna och Alnarp. Men jag ber få fästa herr Peterssons uppmärksamhet på, att den nya skolan vid Alnarp skall komma att verka i en större omfattning än förr. Förut var det endast *en* kurs; nu skall det deremot blifva två kurser, den ena afsedd för utbildning af mejerilärare och den andra för utbildning af praktiska mejerister, och därför måste det väl krävas ett större anslag, än då det var endast en kurs.

Herr Fredholm gjorde den anmärkningen, att den utgiftspost, som vore upptagen för läraren i byggnads- och ångmaskinlära, eller 1,000 kronor, skulle kunna betydligt minskas. Ja, jag skulle hålla med honom deri, om denna gemensamma undervisning kunde skötas af någon person vid institutet, men nu förhåller det sig så, som den föregående talaren sade, att vi icke hafva några mejerilärare, som kunna undervisa i ångmaskinlära. Vid Alnarp hafva eleverna i detta ämne fått undervisning af lärare, som från statens verkstäder i Malmö af styrelsen tillkallats. Herrarne torde då finna, att man åt en sådan person, som är kunnig i ångmaskinlära, väl måste bestå både resekostnaden och gifva någon ersättning. Jag för min del tror därför icke, att vi på den posten kunna göra någon nedsättning. Hvad beträffar läraren i husdjurslära, är det blott 200 kronor, som för honom äro upptagna. För laboratorie- och försökskostnader äro anslagna endast 1,200 kronor. Jag tror att det är mycket litet tilltaget; ty skall man göra experiment, så är det troligt, att det icke kostar så litet med penningar. Skall man därför vid landbruksinstitutet anordna undervisning i mejerihushållning, anser jag, att man bör ställa så till, att icke institutet har någon börda af den läroanstalt, som ligger vid dess sida, utan att den bör vara fristående. Jag fortfar att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Petersson i Runtorp: Jag vill endast erinra den siste talaren om, att det icke skall blifva flera elever vid den nya anstalten än det förut varit vid Ultuna och Alnarp, och icke andra lärare än de, som redan finnas vid institutionen. Ett anslag af 8,000 kronor skulle därför blifva en förhöjning, skulle blifva ett *plus* i inkomsterna. Dessutom har regeringen själf gjort en häntydan på, att en besparing skulle kunna göras, och tager icke nu Riksdagen fasta på denna häntydan, då den bjudes, så kanske ett sådant tillfälle ej mer kommer tillbaka.

Jag vill vidare endast tillägga ett par ord i afseende på den näst föregående talarens yttrande rörande vår smörnotering och nöd-

vändigheten att hålla oss uppe på den engelska marknaden. Jag tror icke, att han kan försäkra, att det högre anslaget dervid skall kunna hjälpa oss, ty jag tänker, att om vi bevilja 2,000 kronor eller 20,000 kronor, är det alldeles detsamma. Frågan gäller således endast, om man bör utlägga mer penningar än som erfordras. Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets förslag.

*Angående
anslag till
högre mejeri-
undervis-
ning vid
Alnarp.
(Forts.)*

Herr J. G. H. Fredholm: Den omständigheten, att man utvidgar läroanstalten med en nedre afdelning, kan väl icke i och för sig motivera anslaget förhöjning till det större beloppet. Detta högre belopp är motiveradt deraf, att man vill utvidga den högre undervisningen i mejeriskötsel. Hvad beträffar att man skulle anställa en mejerilärare som undervisare i byggnads- och ångmaskinlära, så kan detta väl icke vara meningen, ty icke kan man väl vänta sig att få en dertill duglig mejerilärare, som vill undervisa i byggnads- och ångmaskinlära för 1,000 kronor om året. Bästa sättet att ordna saken är nog, såsom herr Petersson i Runtorp framhöll, att läraren vid institutet får meddela undervisning i maskinskötsel, och då synes det mig, som om de sex eleverna mycket väl kunna gå upp i institutet och höra på hans föredrag, hvarigenom dennes arbete icke ökas och hans lön icke behöfver höjas.

Herr Bengtsson: Jag ber att ännu en gång få göra en invändning mot hvad herr Petersson i Runtorp yttrade, nemligen att det skulle blifva samma elevantal som nu finnes. Men det står dock i utskottets utlåtande, att elevernas antal borde årligen utgöra i båda afdelningarna tillsammans högst 12 samt att, om skolan fortfarande komme att inskränkas till en högre afdelning, icke flere än 6 elever kunde antagas. Det blir sålunda lika många elever, som hädanefter komma att få sin utbildning vid en som förut vid två skolor.

Herr Persson i Vadensjö: Endast ett par ord. Herr Fredholm framhöll, att eleverna mycket väl kunde gå upp i institutet och höra på lärarens i ångmaskinlära föredrag och dermed lära sig sköta ångmaskiner: Tro herrarne verkligen på en sådan sak? Tro herrarne att man kan stå och hålla föredrag för sina elever och derigenom göra dem skicklige att handtera dessa ångmaskiner? Nej, mine herrar, man måste visa dem för ögonen användningen af alla kranar på maskinen; man måste visa dem, huru de skola sköta eldningen; det duger icke att endast stå och hålla föredrag. Det vill jag berättä för herr Fredholm, som synes vara okunnig derom, ehuru han sjelf är ingenjör. Undervisningen måste således vara praktisk och kan icke meddelas endast uppe i lärosalen, utan måste ske vid sjelfva maskinen. Jag vill härmed icke hafva klandrat den undervisning, som eleverna få i lärosalarne, men att ordna densamma på sätt herr Fredholm antydde, duger komplett icke.

Herr vice talmannen Danielson: Jag ber få nämna att inom utskottet blef det tydligt, att dessa 8,000 kronor voro fullt tillräckliga för denna mejeriskola samt fullkomligt motsvarade behöfvat.

Angående
anslag till
högre mejeri-
undervis-
ning vid
Alnarp.
(Forts.)

De, som yrkade på det högre beloppet eller 10,000 kronor, sade, att institutet kunde behöfva detta till andra ändamål, men som icke något annat ändamål förelåg än just ordnandet af den högre undervisningen i mejerihushållning, så ansågo vi, att det icke var skäl att tillstyrka mer än det lägre beloppet, ty vill institutet hafva andra behof fyllda, så bör det göra framställning derom.

Jag för min del tycker dessutom att, när kammaren förut i dag sökt visa, att den icke vill gifva mer än det nödvändigaste, man bör afväga anslaget efter det behof, som verkligen föreligger. — Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll: Af den diskussion, som förts angående denna fråga, har jag icke ännu kunnat inhemta, hvilken af de föreslagna utgiftsposterna som egentligen rönt motstånd och på grund hvaraf man ansett sig böra sänka slutsumman med 2,000 kronor. Jag vet icke i denna stund, hvilken post som herrarne angripa.

Lönen åt läraren i mejeriskötsel, 4,000 kronor, är den obillig? Eller åt assistenten 1,500 kronor, hvilken senare post landbruksstyrelsen ansett böra höjas till 2,000 kronor, eller åt instruktören 500 kronor? — Den enda, som varit tal om, är lönen åt läraren i byggnads- och ångmaskinlära; om honom har sagts, att 1,000 kronors lön vore för mycket, men detta har yttrats under förutsättning att han skulle vara samme man, som vid institutet undervisar i byggnadskonst och dylika ämnen. Det är dock mycket ovisst, om det icke blir nödvändigt att åtminstone för vissa afdelningar af detta ämne från annat håll anskaffa en lärare, och då lär det väl icke vara något att pruta på denna post. — Så är det ett par mindre poster å 200 och 150 kronor, som skulle utgå till lärare vid institutet därför att de särskildt undervisade äfven vid mejeristatutet. Derefter komma laboratorie- och försökskostnader, 1,200 kronor. Jag tror för min del, att, när det är fråga om en så vigtig undervisningsanstalt som denna, denna post är ytterst lågt upptagen, och den kan icke bestämmas till så lågt belopp under annan förutsättning, än att styrelsen för institutet måste på sitt sätt bidraga dertill, ty man bör ihågkomma, att det här gäller icke ett vanligt mejeri, som kan skötas efter en viss gifven metod, med särskildt afseende å blifvande vinst, utan ett mejeri, som måste skötas med hänsyn dertill att det skall vara en undervisningsanstalt. Här måste flera olika metoder tillämpas och anställas jemförelse dem emellan, äfven med risk af förlust. Detta har styrelsen för Alnarp, för att drifva upp denna undervisningsanstalt till något verkligt dugande, måst underkasta sig och taga på sin del, ty vinsten på mejeriet blir säkerligen just genom mejeriskolan lägre än hvad den eljest skulle kunna blifva.

Så kommer i ordningen bidrag till undervisningsmateriel 300 kronor. bidrag till underhåll af inventarier, instrument m. m. 250 kronor, samt till två frielevplatser 900 kronor.

Är det någon enda af dessa poster, som man kan påstå är för högt upptagen? Jag skulle mycket gerna vilja gilla den sats, som utskottet

uppstält och af herr Petersson i Runtorp förordats, nemligen att, när det är fråga om beviljande af medel till ändamål liknande det nu förevarande, man bör så mycket som möjligt inskränka kostnaderna, men man får väl hafva något giltigt skäl för nedsättning i hvad som begärts. Man skulle kunna finna något fog härför, om det vore fråga om ett ordinarie anslag, som Riksdagen nu sloge fast, icke blott för nästkommande, utan äfven för flera år, och som sedermera kanske icke kunde ändras utan genom samstämmiga beslut af båda statsmagtarna. Men här är endast fråga om beviljande af anslag för ett år; det är meningen, att man under detta år skall söka förvärfva någon erfarenhet, hvaraf man får se resultatet i ett påföljande års statsverksproposition. Sedan kan det blifva fråga om att höja eller sänka anslaget. Skall man verkligen, då det är fråga om anslag till en så viktig näringsgren som denna — vår smörexport kunna vi uppskatta till mellan 30 och 40 millioner kronor för senaste året — nedsätta det begärda anslaget med ett par tusen kronor, och detta oakadt man icke har några giltiga skäl för en dylik nedsättning.

Jag för min del vill hoppas, att kammaren måtte behjerta detta och se till, om det icke kan vara skäl att bifalla den kongl. propositionen.

Herr von Friesen: Med anledning af herr statsrådets yttrande skall jag be att få såsom min uppfattning uttala, att om detta anslag nu uppföres till ett belopp af 10,000 kronor, så är det så godt som omöjligt att i framtiden få ned det. Om någon sparsamhet skall iakttagas vid bestämmandet af detsamma, anser jag det rätta ögonblicket dertill vara just nu; och jag skulle till och med betrakta hvarje försök till sparsamhet, som gjordes senare, vara temligen misslyckadt. Riksdagen uttalade enhälligt förra året den uppfattningen, att då den högre mejeriundervisningen koncentrerades på ett ställe, sedan den förut hade meddelats på två, en besparing borde kunnat göras i anslaget till densamma. Det är för att bibehålla denna ståndpunkt, som utskottet förordat den, jag betonar det, *guska ringa* nedsättning, som nu föreslagits.

Det är ju ingen, som har något att invända mot den föreslagna organisationen af denna undervisning i mejerihushållning, icke heller är det någon, som misskänner den ofantligt stora betydelse, som denna undervisning har för vårt land; men kan man vinna samma mål genom en lägre summa, så synes mig klokt att taga denna i stället för en högre.

Herr statsrådet och chefer för civildepartementet sade, att han icke hade hört talas om någon post i förslagsstaten, på hvilken besparingar kunde göras. Han nämnde först om den förste lärarens lön, att den icke kunde anses obillig. Herr statsrådet har dock själf uttalat den uppfattningen, att 3,000 kronor skulle vara tillräckliga — visserligen med ålderstillägg; men att fordra att denna nya mejeriskola skall betala ålderstillägg från början, synes mig icke vara egentligt. Om den lärare, hvilken utan tvifvel kommer att utnännas, skulle vara berättigad till ålderstillägg på grund af sin föregående tjänstgöring vid Alnarps landbruksinstitut, så tillkomme det väl Alnarps

*Angående
anslag till
högre mejeri-
undervis-
ning vid
Alnarp.
(Forts.)*

Angående
anslag till
högre mejeri-
undervis-
ning vid
Alnarp.
(Forts.)

landtbruksinstitut att bekosta dessa ålderstillägg, icke den nya mejeriskolan.

Vidare är det ju särskildt anmärkt med afseende på undervisningen i byggnads- och ångmaskinlära samt i husdjurslära för nedre afdelningen, att den kommer att åtminstone till hufvudsaklig del bestridas af institutets lärare. Herr statsrådet och chefen för civildepartementet säger sjelf, att denna undervisning enligt styrelsens plan synes vara afsedd att åtminstone delvis uppehållas af lärare vid landtbruksinstitutet. Men då bör det också blifva fråga om att landtbruksinstitutet och den nya mejeriskolan gemensamt bestrida aflöningen. Detsamma blir förhållandet med förste läraren; ty han skall väl fortfarande vara lärare vid landtbruksinstitutet. Nu är saken den, att för Alnarps landtbruksinstitut icke finnes någon stat fastställd; att här tala om lönerna för lärare vid mejeriskolan tjenar därför icke till mycket — styrelsen kan från institutet komplettera lärarelönerna såsom den behagar. Lönerna bero således icke af Riksdagen ensam, utan äfven af styrelsen för Alnarps landtbruksinstitut. Frågan är därför egentligen den: skall *Alnarps landtbruksinstitut* få 2,000 kronor mera eller mindre i anslag?

Det är ingen, som anser, att undervisningen bör ordnas annorlunda än som föreslagits, och det är ingen, som underkänner den betydelse, som denna undervisning har för vårt land. Men kan man få den för en billigare summa, hvilket nu synes vara möjligt, så bör man hålla derpå. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll: Jag vill endast erinra med afseende på hvad som yttrats om läraren i mejeriskötsel vid institutet, att jag har sagt, att hans lön borde bestämmas till 3,000 kronor eller samma lön, som lektorerna vid Ultuna hafva, men att han derjemte skulle hafva ålderstillägg i öfverensstämmelse med hvad desse äro berättigade till. Den man, som för närvarande innehar denna befattning, antogs 1877 och är således i närvarande stund, om man skulle tillämpa bestämmelsen om de tre ålderstilläggen, berättigad till en lön med ålderstillägg af 4,500 kronor.

Att undervisningen i husdjurslära för nedre afdelningen och undervisningen i skrifning, räkning och ladugårdsskötsel m. m. äro afsedda att bestridas af lärare vid institutet, det torde väl framgå temligen tydligt deraf, att för den ene läraren äro föreslagna 200 och för den andre 150 kronor. Jag hemställer, om det kan vara tänkbart att få lärare från annat håll för så små löner.

Öfverläggningen var härmed slutad; och efter det propositioner af herr talmannen gifvits i enlighet med de yrkanden, som förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 23.

Bifölls.

Efter föredragning vidare af *punkten 24*, innefattande utskottets hemställan om anvisande på extra stat af ett anslag å 7,500 kronor, såsom bidrag till bestridande af kostnaderna för allmänna landbruksmöten, begärdes ordet af

Herr J. H. G. Fredholm, som yttrade: Då denna punkt i dag på förmiddagen föredrogs i Första Kammaren, uttryckte ordföranden för landbruksmötet i Göteborg enligt tidningarnas referat sin ledsnad öfver den motivering, som statsutskottet låtit medfölja denna hemställan, och önskade, att denna motivering skulle utgå. Med anledning deraf fann jag mig uppmanad att taga del af den i statsutskottet tillgängliga räkenskapen för landbruksmötet i Göteborg för år 1891, för att förskaffa mig den kunskap, som jag icke kunde vinna genom den antydan, som finnes i utskottets betänkande. Och då fann jag, att en person, som haft bestyr med landbruksmötet, har i tolf poster uppburit som resekostnad och traktamente 5,648 kronor och några öre. Bland häri ingående poster förekomma två, hvardera på 500 kronor. Den ena utgör ersättning för en resa, som han gjort till en landbruksutställning i Magdeburg, och den andra för en dylik till en landbruksutställning i München. Återstoden är ersättning för de resor, han gjort från sitt hemvist till Göteborg under mötet. Men jag fann också, att dessa summor icke voro den enda godtgörelse, han för sitt besvär haft; ty det förekom i räkenskapen äfven ett annat qvitto från samma person, hvori han erkänner sig hafva mottagit 4,000 kronor »såsom arfvode och ersättning för alla de utgifter, jag fått vidkännas med anledning af min vistelse i Göteborg i och för landbruksmötets arbeten under tiden från innevarande års början till dato», den 1 september 1891. Ehuru man af detta qvitto icke kan utvisa, huru mycket utgått som arfvode och huru mycket till ersättning för hafda utgifter, så synes mig likväl, att de utbetalade ersättningarna utgöra ganska höga belopp jemförda med hvad som är vanligt i dylika fall.

Det är på grund af hvad jag nu anfört, som jag är statsutskottet särdeles tacksam för att det, om än i en enligt min mening nog mild form, framhållit sparsamhetens dygd till beaktande för kommande landbruksmöten. Detta är så mycket mera nödvändigt, som dessa sällan återkommande möten just på grund deraf, att de sällan återkomma, så lätt undgå granskning.

Jag får yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 25—28.

Biföllos.

Punkten 29.

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen måtte till *understöd* åt svenska mosskulturföreningen på extra stat för år 1894 anvisa ett anslag af 10,000 kronor.

Angående
anslag till
svenska
mosskultur-
föreningen.

Angående
anslag till
svenska
mosskultur-
föreningen.
(Forts.)

I tre sins emellan till innehållet öfverensstämmande motioner, väckta en inom Första Kammaren, n:o 4, af herr *G. Benedicks m. fl.*, och de båda öfriga inom Andra Kammaren, n:o 87, af herr *J. A. Johansson* i Strömsberg *m. fl.* och n:o 166 af herr *P. G. Näslund*, hade åter föreslagits, att anslaget till svenska mosskultur-föreningen måtte ökas från 10,000 till 15,000 kronor.

Under förevarande punkt hemstälde nu utskottet:

att Riksdagen med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, men med afslag å de i ämnet väckta motionerna, måtte till understöd åt svenska mosskultur-föreningen på extra stat för år 1894 anvisa ett anslag af 10,000 kronor.

Ordet begärdes af:

Herr Anderson i Tenhult, som yttrade: Ehuru utskottet enhälligt afstyrkt de 3 i ämnet väckta motionerna om förhöjning i anslaget till mosskultur-föreningen från 10,000 till 15,000 kronor, så, enär jag är öfvertygad om, att föreningens verksamhet är vida känd öfver hela landet, och då jag för min del vet, att föreningen mer än väl behöfver det förhöjda anslag, som nu blifvit ifrågasatt, nemligen 15,000 kronor, så skall jag, herr talman, för min del yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till de i ämnet väckta motionerna.

Häruti instämde herr *Erickson* i Bjersby.

Herr Näslund anförde: Jag inser nog mer än väl, att ringa utsigt förefinnes att vinna någon ändring i statsutskottets hemställan i föreliggande punkt; men då jag är lifligt öfvertygad om, att mosskulturen i vårt land har en stor framtid för sig, sedan man genom rön kommit till förvisning om bästa sättet för mossmarkernas frukt-bargörande, har jag, för att så snart som möjligt komma till denna förvisning genom fortsatta odlingsförsök, ansett mig böra hos Riksdagen göra en framställning om anslaget höjning från 10 till 15 tusen kronor. Utskottet har såsom hufvudsakligt skäl för afslag å denna framställning anført, att då Kongl. Maj:t för ändamålet i fråga icke äskat mer än 10 tusen kronor, det vore mindre lämpligt att på enskilda motionärers framställning nu höja detta anslag. Ja, äfven jag gillar i *allmänhet* en sådan åsigt, men fall hafva förekommit och kunna förekomma, då en afvikelse från denna allmängiltiga åsigt bör göras. Många af de anslagskraf, som af regeringen framställas, blifva ju af både statsutskott och Riksdag nedprutade, då de anses för rundligt tilltagna. Jag kan därför icke inse, att någon oegentlighet eller något formfel af Riksdagen beginges, om Riksdagen i en eller annan anslagsfråga funne sig föranlåten att höja beloppet utöfver det af Kongl. Maj:t begärda.

Att mosskultur-föreningens försöksarbeten tillvunnit sig en både stor och berättigad uppmärksamhet i hela vårt land, framgår ju oförtydbart af de bidrag, som lemnas af både landsting och hushållnings-sällskap; och då jag är öfvertygad om, att Riksdagens beslut om hö-

jande af anslaget till begärda 15 tusen kronor skulle öfver allt i landet med tillfredsställelse emottagas, ber jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan i föreliggande punkt och bifall till min motion.

Att regeringen till denna Riksdag ej framkommit med begäran om ett högre anslag än 10 tusen kronor, är ju helt naturligt, då man ihågkommer utgången af en enahanda begäran förliden riksdag, vid hvilken nemligen yrkandet på afslag vid den gemensamma voteringen fick för sig icke mindre än 223 röster mot 142. Man må då, säger jag, nu icke förundra sig öfver, att regeringen icke ansett sig kunna begära högre belopp, än det af förra årets Riksdag beviljade.

Jag yrkar, som sagdt, bifall till motionen och afslag på utskottets hemställan.

Herr Petersson i Runtorp: Det må vara sant att man gerna kan erkänna, att den svenska mosskulturföreningens sträfvande är nyttigt och godt; men i ett afseende vill jag icke gifva föreningen detta erkännande, nemligen derutinnan att den tyckes icke kunna lära sig att hushålla, och hvilket visar sig, om man betänker huru årsanslaget, som år 1889 utgjorde endast 600 kronor, under hvardera af åren 1890 och 1891 ökats till 5,000 kronor samt för hvardera af åren 1892 och 1893 till 10,000 kronor, samt att Riksdagen dessutom under år 1890 till bestridande af kostnaderna för föreningens deltagande i allmänna landbruksmötets utställning i Göteborg anvisat 4,000 kronor. Efter allt detta söker föreningen nu att drifva upp sin stat, som redan blifvit upprättad för år 1894, med 1,200 kronor, under uppgift att föreningen skulle hafva på sin tidskrift förlorat nämnda belopp, för hvilket således föreningen borde beredas ersättning. Jag tycker för min del, att föreningen härförutan har så tillräckliga anslag från hushållningssällskap och landsting, att den borde kunna reda sig för närvarande. Om deremot föreningen får vänjas vid att hvarje eller hvart annat år hos Riksdagen erhålla ökade anslag, så kan man vara säker på att man nästa år kommer att begära 20,000 kronor o. s. v. Föreningen borde kunna godt reda sig med de understöd den redan har, och man bör se framtiden an, innan man blir betänkt på anslagens höjande.

Jag yrkar således bifall till utskottets förslag.

Herr Sjö: På samma gång, som jag erkänner den svenska mosskulturföreningens gagnande verksamhet i flera afseenden, måste jag dock erkänna, att Kongl. Maj:t och Riksdagen gjort hvad på dem ankommer i denna del. Riksdagen har ju under hvardera af åren 1890 och 1891 beviljat icke allenast 5,000 kronor till föreningens befrämjande, utan äfven vissa anslag till föreningens tidskrift, och Riksdagen har för hvardera af åren 1892 och 1893 beviljat 10,000 kronor, hvarförutom 4,000 kronor anvisats till bestridande af kostnaderna för föreningens deltagande i allmänna landbruksmötets utställning i Göteborg år 1891. Detta är ju ganska talande summor, som visa, att Riksdagen gjort hvad på densamma skäligen bör komma. För öfrigt anser jag att det håll, hvarifrån man bäst och

*Angående
anslag till
svenska
mosskultur-
föreningen.*
(Forts.)

*Angående
anslag till
svenska
mosskultur-
föreningen.*

(Forts.)

mest bör arbeta för föreningens befrämjande, borde vara hushållningssällskapen; ty då hushållningssällskapen äro i tillfälle att tilllämpa de praktiska rön, som blifvit gjorda, så blifva de ock härigenom i bättre tillfälle än staten att kontrollera föreningens verksamhet. Man bör också tillse att, när dylika praktiska inrättningar anordnas med uppgift att tillhandagå allmänheten med råd och upplysningar, i ena eller andra afseendet, man dervid icke går allt för brådstörtadt till väga; ty bättre är, om man dervid far fram sakta, säkert och väl. Skulle man nemligen, på sätt motionären föreslagit, slå in på den vägen, att man nästan hvar eller hvartannat år gör anspråk på att staten skall öka anslaget med t. ex. 5,000 kronor, så befarar jag, att man i och med detsamma finge vara med om att bevilja anslag till en stor skara tjänstemän vid denna förening, hvilka måhända en vacker dag komma fram med anspråk på ordinarie löner, under åberopande af den omständigheten att Riksdagen successive år efter år beviljat ökade anslag, ja, man skulle kanske till och med nödgas att så småningom uppföra dem på pensionsstat. Åtminstone har man sett exempel på sådant förr.

Under sådana förhållanden yrkar jag bifall till statsutskottets förslag.

Herr Anderson i Tenhult: Den föregående talaren uttalade sina farhågor för att dessa återkommande anslagsfordringar för ifrågasvarande ändamål skulle leda derhän, att staten skulle nödgas aflöna och äfven pensionera en skara tjänstemän. Sådant torde dock icke här komma i fråga, eftersom anslaget afser understöd åt en enskild inrättning, som sedermera blir i tillfälle att reda sig, om den blott får den hjälp, som nu begäres.

Denna förening hade verkat i flera år, innan den begärde statsanslag, och på den tiden fick den själf släppa till de erforderliga kostnaderna.

Jag är förvissad om att, i fall föreningen får det anslag, som genom motionerna begäres, så kommer den hvarken under nästa år eller det påföljande och säkerligen aldrig att begära högre understöd.

Jag yrkar fortfarande afslag å utskottets hemställan och bifall till de väckta motionerna.

Herr vice talmannen Danielson: Jag har begärt ordet med anledning af ett yttrande af den nästföregående talaren att vid föreningen anställda tjänstemän skulle kunna komma att göra anspråk på pension. Detta har visserligen blifvit motsagdt af den föregående talaren; men jag ber få hänvisa herrarne till det exempel i dylikt fall, som föreligger vid denna riksdag. Om herrarne se på nionde hufvudtiteln, så finna herrarne att der förekommer en dylik begäran om pension för en person, som mot arfvode innehaft tillfälliga uppdrag för befrämjande af fiskerinäringen. Man kan således, med detta exempel för ögonen, antaga såsom någonting högst sannolikt, att enahanda förhållande skulle inträffa med afseende å dessa vid föreningen anställda tjänstemän efter åtskilliga års förlopp. Detta är också ett

skäl, värdt att beakta, så att man icke genom allt för stor frikostighet bidrager till att för mycket utvidga statens budget jemväl i nu anmärkta afseende, helst föreningen åtnjutit så stora anslag från statens sida tillika med bidragen från hushållningssällskap och landsting, att föreningen dermed borde kunna bedrifva sin verksamhet.

Jag vill därför förena mig med dem, som yrkat bifall till utskottets hemställan.

Angående anslag till svenska mosskultur-föreningen.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr tal-
mannen gifvit propositioner i enlighet med de yrkanden, som der-
under förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkterna 30—32.

Biföllos.

Punkten 33.

Mom. a).

Kongl. Maj:t hade föreslagit, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1894 anvisa ett anslag af 27,000 kronor, för att af Kongl. Maj:t användas till understöd åt Göteborgs handelsinstitut och grosshandelssocietets i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut;

Angående anslag till handelsundervisning.

och hemställde utskottet:

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning må på det sätt af Riksdagen bifallas, att Riksdagen på extra stat för år 1894 anvisar ett anslag af 15,000 kronor, för att af Kongl. Maj:t användas till understöd åt Göteborgs handelsinstitut och grosshandelssocietets i Stockholm handelsskola, Frans Schartaus praktiska handelsinstitut, under förutsättning, hvad Göteborgs handelsinstitut beträffar, att Göteborgs stadsfullmäktige och, hvad Schartaus handelsinstitut beträffar, att grosshandelssocieteten i Stockholm fortfarande till instituten lemna årligt understöd till minst samma belopp som hittills, samt på de vilkor i öfrigt, som Kongl. Maj:t kan finna skäligt bestämma.»

Häremot hade i afgifven reservation herrar *P. Andersson* i Högkil, *H. Andersson* i Nöbbelöf, *Lasse Jönsson* och *C. Andersson* i Hamra yrkat, att utskottet måtte hemställa om afslag å Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Andersson i Högkil: Då jag jemte tre andra af kammarens ledamöter uti statsutskottet afgifvit reservation vid denna punkt, så anhåller jag att i största korthet få angifva motiven för denna reservation.

Föreliggande fråga är enligt mitt förmenande något egendomlig.

Angående
anslag till
handels-
undervis-
ning.
(Forts.)

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet yttrar i sitt anfö-
rande till statsråd-protokollet, att handelsundervisningen i vårt land,
hvilken hufvudsakligen bedrefves vid ifrågavarande två handelsinsti-
tut i Göteborg och Stockholm, »till sin beskaffenhet vore jemförbar
med och till och med öfverträffade undervisningen i vissa andra kul-
turländer». Hvad vill man då mera? Jo, till detta goda resultat har
man kommit genom den enskilda företagsamheten, det enskilda in-
tresset, men nu vill man att staten skall gripa in, och för den skull
äskar man ett anslag till understöd åt dessa två institut. Hvarifrån
har då initiativet till detta anslagskraf utgått? Männe från den svens-
ka handelscorpssen och dess målsmän? Nej, visst icke. Eller har det
kommit från dessa handelsinstitut? Nej, ingalunda. Det har utgått
från den svenska exportföreningen, som år 1888 till Kongl. Maj:t
ingaf en framställning, hvilken haft till påföljd att denna fråga nu
ligger på kammarens bord. Statsutskottet har nu tagit det första
steget för att göra dessa handelsinstitut till statsinstitutioner.

Af hvad som kunnat inhemtas af statsrådsprotokollet har jag
kommit till den åsigt, att dessa handelsinstitut mycket väl skulle
kunna utan statens mellankomst fortsätta sin verksamhet, i fall man
nemligen ville lemna dem i fred. Deremot tillåter jag mig att draga i
tvifvelsmål, huru vida statens ingripande uti denna undervisningsgren
skall varda den till något gagn.

Vi hafva i följd af den urtima riksdagens beslut många och stora
anslagsbehof, hvilka ovilkorligen måste tillgodoses, och vi böra der-
för anse såsom en bjudande pligt att undvika utgifter för konstlade
behof.

Det är på grund häraf som jag skall taga mig friheten att yrka
rent afslag å så väl utskottets förslag som å Kongl. Maj:t proposition.

Herr Jonsson i Hof: Jag skall ge den föregående talaren rätt
derutinnan, att undervisningen vid våra handelsinstitut verkligen sy-
nes vara ganska ändamålsenlig och tillfredsställande, samt att på det
hela taget deruti icke behöfves någon annan förändring, än att under-
visningen i varukännedom torde böra något förbättras och utvecklas.
Jag skall gifva talaren rätt äfven deri, att det ju kan vara ganska
tvifvelaktigt, huru vida ett anslag till dessa handelsskolor skulle kunna
främja det mål, som exportföreningen i sin skrifvelse af år 1888
äsyftat, eller att genom utbildande af skicklige exportörer bereda
lättare afsättning af svenska alster i utlandet. Men längre kan jag
icke följa honom. När han berörde den omständigheten, att den ur-
tima Riksdagens beslut så starkt tagit statens tillgångar i anspråk,
att det vore för en hvar en pligt att se till, att man icke alls be-
lastade staten med utgifter i sådana fall, der man kunde göra bespa-
ringar, så tror jag tvärt om, att när den urtima Riksdagen gripit så
djupt in i statens inkomster för ändamål, som delvis också måste
ligga landtbrukaren mera om hjertat än andra samhällsklasser, så
skulle det icke se riktigt vackert ut att, när det gäller andra behof,
undandraga sig anslagen dertill af *det* skäl, att statens finanser till
följd af förenämnda beslut blifvit så hårdt anlitade. Jag tror, att
det från vår ståndpunkt skulle vara vackrare att icke lata ett sådant

skäl göra sig gällande och att således, i fall det är fråga om en gren af undervisningen, som behöfver statens mellankomst, det är bättre att icke slå döförat till.

Likväl får jag medgifva, att jag varit något tveksam, huru vida icke ett anslag i annan form kanske skulle befördra detta mål minst lika mycket som det förslag som här föreligger. Det är en motion väckt, som under denna punkt föreslagit ett belopp af 15,000 kronor till utdelning i annan form. Jag hade inom afdelningen från början den tanken, att det skulle ha varit rättare att afslå Kongl. Maj:ts framställning och i stället bifalla hvad motionären föreslagit. Men under öfverläggningen och till följd af de upplysningar, som lemna- des af personer, som tillkallades inom afdelningen, kom jag slutligen till den uppfattningen, att det sätt Kongl. Maj:t föreslagit kanske ändå vore lika godt som motionärens förslag.

Det må nu gå huru det vill med anslaget inom kammaren, *det* skulle jag emellertid önska, att förslaget icke måtte afslås på grund af någon svårighet med budgetsförhållandena, ty det skulle under nuvarande förhållanden icke taga sig riktigt lämpligt ut. Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr Petersson i Boestad: Jag yrkar afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets hemställan i denna punkt, ty jag tror, att det skulle mottagas med ovilja i landet, om man beviljade ett anslag för detta ändamål vid en tidpunkt sådan som denna. Jag tror, att det redan finnes godt om driftiga agenter för våra exportörer. Hela landet genomkorsas ju af en massa handelsexpediter och handelsresande. För öfrigt tror jag, att dessa handelsinstitut skulle, om det begärda anslaget beviljades, locka in en massa unga män på handelsbanan och sålunda framkalla öfverbefolkning å densamma. Vi hafva ju ett varnande exempel i öfverbefolkningen på juristbanan.

Jag tar mig friheten yrka afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets betänkande.

Herr Lasse Jönsson: Äfven jag har reserverat mig mot detta utskottets betänkande, och jag har gjort det i synnerhet af det skäl, att jag fruktar, att om man slår in på den banan att understödja dessa handelsinstitut, som nu äro föreslagna, så har Riksdagen svårt att veta, hvar gränsen skall sättas, hvilka institut som skola understödjas eller icke.

Det enda skäl, som finnes anfördt för att lemna detta understöd och som framhålles af kommerskollegium och Kongl. Maj:t, är att dessa inrättningar haft så få elever. Vanligen brukar man, då det gäller understöd åt skolor, resonera på motsatt sätt. När det gälde de allmänna läroverken och man skulle afgöra, om en del af dem borde indragas eller icke, så lades till grund för detta afgörande, om det var god tillgång på lärjungar eller icke. De läroverk, som hade god tillgång på lärjungar, ansåg man värda att uppehållas, de andra deremot icke. Men här skulle man gå motsatt väg. Jag vet, att det finnes handelskolor, som äro öfverhopade med elever; de skulle emellertid icke erhålla något understöd. Men dessa skolor, som klaga

*Angående
anslag till
handels-
undervis-
ning.
(Forts.)*

Angående
anslag till
handels-
undervis-
ning.

(Forts.)

öfver bristande lärjungeantal, de skulle understödjas, så att man lockade elever in på dessa två institut.

Tillvägagåendet i detta fall påminner för öfrigt mycket om huru det gick till, när de lägre tekniska skolorna lades på staten. Det började så smått, de ville hafva litet understöd af staten. Staten började då att understödja dem med några tusen kronor, men sedan ökades understödet så småningom, och nu har det gått upp till

för Norrköpings tekniska skola	.....	16,400 kr.
» Malmö	»	16,900 »
» Borås	»	16,400 »
» Eskilstuna	»	9,630 »
» Chalmers	»	i Göteborg 32,150 »
» Örebro	»	16,400 »
och » Stockholms	»	65,750 »

Jag tror, att det kommer att gå så äfven här, och jag är öfvertygad om, att om vi slå in på denna väg, så skola andra handelsskolor komma med lika stora anspråk på att få understöd som de två nu ifrågasatta.

Dessa äro för öfrigt de, som hafva de bästa finanserna, de hafva egna hus och, hvad angår Göteborgs handelsinstitut, äfven särskilda fonder. Skilnaden mellan dessa institut och de enskilda, som icke hafva så stora resurser, är den, att de senare, som skola uppehållas med egen kraft, måste utveckla mera energi och därför draga uppmärksamheten mera till sig. Det ifrågavarande institutet i Stockholm har visserligen, såsom det påpekats, icke mer än en fast lärare tillsatt, men i allt fall har det en officiel karakter genom att det har egna hus och åtnjuter bidrag från grosshandels societeten. Hvad beträffar Göteborgs handelsinstitut, så har jag i kommerskollegii berättelse för år 1891 funnit ett mycket märkligt understöd, som kommit detta institut till del. Det heter nemligen der på tabellen öfver tolagsersättningsmedlen och deras användning: »Efter afdrag af hvad jemlikt nådiga föreskrifter tillkommit allmänna och Sahlgrenska sjukhuset, *handelsinstitutet*» o. s. v. Således har man med vederbörlig tillåtelse mottagit medel af tolagsersättningen till detta handelsinstitut, hvilket nu staten skulle ytterligare understödja. Är det så, att det redan af Kongl. Maj:t meddelats tillåtelse att taga af tolagsmedlen och understödja institutet i Göteborg, hvarför kan då icke Stockholm gå samma väg, då den årliga tolagsersättningen der är så stor, att den uppgår till 784,000 kronor? Är det rätt, att då det finnes sådana tillgångar, staten skall ingripa och understödja dessa läroverk med förbigående af andra, som hafva större lärjungeantal och kämpa med svårare förhållanden? Nu är det klart, såsom kommerskollegium påpekar, att om statsunderstödet beviljas, den ändringen kommer att företagas, att lärareplatserna vid dessa institut bli fasta, och dermed har då staten iklädt sig garanti att uppehålla dessa skolor med fasta lärare.

Här är fråga om att locka in Riksdagen på en farlig bana, som ingen vet, hvar den slutar, och jag tror, att det är klokast att icke gifva sig in på den.

Jag yrkar derfor afslag på statsutskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Andersson* i Hamra och *Erickson* i Bjersby.

Herr von Friesen yttrade: Det har här yttrats, att dessa skolor äro utmärkta och därför icke behöfva något understöd. Man skulle deraf kunna draga den slutsatsen, att om dessa skolor vore dåliga, så hade de gjort sig förtjenta att understödjas af svenska Riksdagen.

Det har äfven frågats, hvarför just *dessa* skolor skulle understödjas och inga andra. Skälet är väl det, som af kommerskollegium framhållits, att dessa skolor äro de förnämsta, och att staten därför bör medverka till att de besökas af större antal elever, än som för närvarande är förhållandet. Det är således för att åstadkomma, att ett ökad antal erhåller god handelsundervisning, som just dessa skolor äro föreslagna att erhålla understöd.

Det har också sagts, att dessa skolor äro i goda ekonomiska omständigheter, då de hafva egna hus och understödjas af kommunerna. Men icke kan väl detta vara något skäl att afböja beviljandet af ett statsunderstöd. Man brukar ju eljes, när ett sådant beviljas till en skola, ganska ofta göra det på det uttryckliga vilkor, att kommunen lemnar hus och anslår en viss summa till densamma. Det är då underligt, att man i fråga om lämpligheten af statsunderstöd skall lägga dessa skolor till last, att de hafva egna hus och understödjas af kommunerna.

Det har också sagts, att det ifrågasatta anslaget skulle bidraga till att *lärarne* komme på fast stat och *sålunda* komme under statens garanti och hägn. Om man läser igenom statsutskottets motivering, finner man emellertid, att detta ingalunda är afsedt. Utskottets afsigt är, att en del af *lärjungarne* skall få bevista skolan mot nedsatt afgift och en del mot ingen afgift alls. Det är således för att bereda tillfälle till en billigare undervisning för somliga och till afgiftsfri undervisning för andra, som detta anslag blifvit tillstyrkt. Det är för att betala inellangiften för en del *lärjungar* och för andra hela afgiften, som anslaget afses, icke för anställande på fast stat af lärare.

Nu kan man ju säga, att det är onödigt att göra sådana uppoffringar för handelsundervisningen i syfte att göra den billig; men hvarför skola de, som egna sig åt handelsyrket, få betala höga afgifter för sin utbildning, då de, som undervisas för inträde i andra yrken, betala låg eller ingen afgift? Det är en orättvisa mot dem, som egna sig åt handelsyrket. Handeln är dock äfven den af stor betydelse för landet, icke minst under våra ekonomiska förhållanden.

Jag tror, att det, äfven ur den synpunkten, att man bör söka höja landet i ekonomiskt hänseende, är fördelaktigt, om en god handelsundervisning meddelas. Och för öfrigt synes det mig så klart, att det icke behöfves något bevis därför, att en god teoretisk fackbildning är lika nödvändig för dem, som egna sig åt handelsyrket, som för dem, hvilka egna sig åt andra yrken.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Ola Bosson Olsson: Den siste talaren kritiserade min länskamrat, därför att han uttryckte den åsigt att, när de 2 nu ifråga-

*Angående
anslag till
handels-
undervis-
ning.
(Forts.)*

*Angående
anslag till
handels-
undervis-
ning.*
(Forts.)

varande handelsinstituterna i Stockholm och Göteborg voro i goda omständigheter, borde de icke vara i behof af något statsanslag. I motsats till herr von Friesen fattade jag min länskamrats yttrande så, att han dermed afsåg, icke att det var den utmärkta undervisningen, som föranledde till att dessa skolor icke behöfde något anslag, utan det var den omständigheten att de i ekonomiskt hänseende voro väl lottade. Dessa skolor ega nemligen egna hus samt åtnjuta anslag af staten, om också icke direkt. Jag kan icke heller förstå, hvarför dessa skolor, som hittills redt sig godt, nu skulle behöfva anlita statens hjälp. Jag vill också fästa uppmärksamheten derpå, att i de städer, hvori dessa skolor finnas, hafva nu inrättats högskolor. De lärjungar som genomgått en sådan högskola, kunna därför lätteligen söka sig in i och genomgå handelsinstitutet i samma stad, om de vilja egna sig åt handelsyrket eller blifva agenter för att förmedla handeln icke blott inom Europa utan äfven inom öfriga verdensdelar. Jag vill gerna erkänna, att jag icke fullkomligt förstår denna sak, men det förefaller mig, som, om endast de lärjungar, som förut genomgått en högskola, sökte sig in vid handelsinstitutet, kunde de lätt nog gå igenom kurserna der, och då behöfde dessa handelsinstitut icke några särskilda anslag. Jag instämmer också i allo med min länskamrat derutinnan, att en mängd exempel finnes derpå att, om staten endast en gång börjat bevilja anslag för dylika inrättningar, kommer man nog att fortsätta på samma väg, så att staten i detta fall får vidkännas betydliga uppoffringar.

Det är på dessa jemte de af min länskamrat i öfrigt anförda skäl, som jag också yrkar afslag på både Kongl. Maj:ts proposition och utskottets förslag.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet Groll: Det förefaller nästan som om man här förestälde sig, att det vore fråga om understöd åt två särskilda handelsundervisningsanstalter i landet. Detta har dock icke varit afsedt med denna Kongl. proposition, utan meningen är att genom detta anslag sätta dessa anstalter i tillfälle att drifva sin verksamhet i större omfång än hittills, så att de kunna mer än förut sprida en allmännare bildning inom den klass af medborgare, som, enligt hvad man i många år hört klagas öfver, i allmänhet icke besitter den bildning, som sätter den i stånd att på ett nöjaktigt sätt drifva sin verksamhet. Dessa medborgares verksamhet är emellertid lika nödvändig för samhällets utveckling, som verksamheten på åtskilliga andra områden, hvilka här äro representerade. Staten har ju äfven i afseende på en mängd andra näringar erkänt nödvändigheten af att träda emellan för att sprida kunskaper i de yrken, som äro nyttiga för samhällets förkofran. Det har redan påpekats, huru som staten anslagit till den tekniska undervisningen icke obetydliga belopp. Vidare bidrager ju staten till undervisningen i bergshandlingen; men icke gör staten detta för att underhålla den eller den skolan, utan för att sprida kunskaper och bildning till idkarne på denna handtering. Jag vill också erinra herrarne om, att under sju hufvudtiteln finnes uppfördt ett anslag till undervisningsanstalter för jordbruk och landtmananeringar på icke mindre än 190,400

kr. Jag erkänner naturligtvis, att jordbruksnäringen är vårt lands viktigaste näring; men jag undrar, hvart denna näring skulle komma, om icke handeln stode vid dess sida och stödde den. Det är lika nödigt att understödja den ena som den andra näringen på det sätt, att man söker skaffa dess idkare bildning och kunskaper, och ju mera man kan sprida dessa, desto bättre kommer samhället att befinna sig.

Jag har naturligtvis kunnat tänka mig, att en sådan ny sak, som den nu förevarande, icke genast skulle tillvinna sig Riksdagens bifall till hela sin omfattning. Jag är likväl statsutskottet synnerligt tacksam för hvad utskottet nu gjort för att främja denna sak, och jag tror verkligen, att hvar och en vid närmare eftersinnande skall finna det klokt och lämpligt att understödja äfven denna gren af samhällelig verksamhet, som dock för största delen af vårt folk måste finnas till.

Jag hemställer därför, huru vida kammaren icke skulle finna skäligt att bifalla åtminstone hvad utskottet här föreslagit.

Herr Andersson i Nöbbelöf: I likhet med ett par föregående talare har äfven jag ansett mig böra reservera mig mot utskottets förslag i denna punkt. Jag har gjort detta af flera skäl. För det första kan jag nemligen icke se någon anledning, hvarför staten skulle understödja dessa handelsinstitut, som man säger vara bra: till och med herr statsrådet och chefen för civildepartementet erkänner, att de skötas fullt ut lika bra och i vissa fall bättre än dylika läroanstalter i de stora kulturländerna. Då kan man väl icke hafva något behof af att höja undervisningen inom dessa institut. Kan man då genom detta anslag åstadkomma, att flera personer komma i åtnjutande af denna undervisning? För min del tror jag icke, att man derigenom skulle i detta afseende vinna något storartadt resultat. Det har ju visat sig, att dessa institut icke kunna få så många elever, som de kunna emottaga, och vi skola icke föreställa oss, att den nu begärda summan kommer, om den beviljas, att föranleda till att många flera elever komma att söka sig in der. Då en elev t. ex. vid Schartaus handelsinstitut här i Stockholm får erlägga 900 kronor om året för rum och kost m. m., spelar skolafgiften icke någon betydande rol. Det kan då göra ungefär detsamma, om denna elev får betala 225 eller 100 kronor om året i skolafgift. Att handeln har behof af flera personer, som genomgått dessa institut, kan jag icke heller tänka mig. Från institutet i Stockholm utgingo under åren 1885—1892 334 elever och från det i Göteborg under åren 1881—1890 363, eller tillsammans 697 elever. Detta är endast från dessa två handelsskolor. Men dessutom finnes det en mängd handelsskolor både i nyssnämnda och andra städer, och äfven från dem utgå en mängd elever med ganska goda kunskaper. Jag kan icke tro, att det är nödigt för alla, som tänka egna sig åt handeln, att gå igenom något af dessa två stora handelsinstitut, ty icke kan man behöfva någon kännedom i spanska eller italienska språken för att slå sig ned på landsbygden såsom krämare, i närmaste stad köpa en tunna sill och några kilo kaffe samt sälja ut det i mindre poster.

*Angående
anslag till
handels-
undervis-
ning.*
(Forts.)

Angående
anslag till
handels-
undervis-
ning.
(Forts.)

Dertill behöfva dessa personer endast lära så mycket, att de känna något till bokföring, som i alla fall är hufvudsaken för dem.

Här har vidare sagts, att det icke kunde komma in fråga att uppföra de vid dessa institut anställda lärare på ordinarie stat. Jag vill då erinra om, att kommerskollegium uttalat såsom sin åsigt bland annat, att fast aflönade lärare i de viktigaste fackämnena borde anställas och att språkundervisningen under senare året borde meddelas af infödde tyska, engelska och franska lärare. Deremot kan jag icke finna, att herr statsrådet haft något att erinra, och jag undrar då, om icke deri ligger ett erkännande af nödvändigheten att anställa dessa lärare på fast stat. Men hur långt tror man, att man då skall komma med dessa 15,000 kr. Herr statsrådet säger äfven, att om dessa institut blefve ställda under kontroll af staten, kunde en eller annan af derifrån utgående elever af statsmedel tilldelas stipendium, för att i främmande land vidare utbilda sig, ehuru därför åtminstone till en början icke behöfde äskas något särskildt anslag af Riksdagen. Ja, detta till en början! Så säger herr statsrådet vidare: »men då, när det vore fråga om det första steget på denna väg hvad handelsundervisningen beträffade, det icke gerna kunde blifva tal om att på statens bekostnad från grunden inrätta nya läroverk, blefve det för staten nödigt inskränka sig till att söka bispringa de redan befintliga läroverken, så att de sattes i stånd att åt ett större antal personer meddela undervisning på sådana vilkor, att allmänheten ville och kunde deraf begagna sig.» Om Riksdagen sålunda bifaller detta förslag, har Riksdagen derigenom ovilkorligen gifvit på hand att nästa eller ett följande år skall Riksdagen bevilja högre anslag.

Slutligen säger herr statsrådet, att för närvarande föreläge således allenast fråga om statsanslag till de båda handelsinstitutet i riket. Denna fråga afsåge naturligtvis en statsutgift af mera stadigvarande art, men som någon tids erfarenhet erfordrades för att bedöma, med hvilket belopp anslaget borde för en längre framtid i riksstaten uppföras, hemstälde departementschefen för närvarande endast om anslagets anvisande på extra stat. Af allt detta framgår tydligt, att dessa institut om några år skola blifva oss så dyra, att vi nog skola komma att ångra, att vi i dag fattat ett sådant beslut, som statsutskottet här förordat. De nu ifrågavarande handelsinstitutet kunna icke jemföras med de tekniska skolorna, hvilka enligt mitt förmenande åstadkommit så mycket godt, att man icke kan ångra, att staten för dem anslagit stora belopp. Men om 10 år skall Riksdagen måhända säga, att om vi icke 1893 beviljat det då begärda beloppet, så hade vi nu icke nödgats för dessa anstalter anslå så stora summor, som nu äro i fråga och som vi ännu icke kunna se, hvar de skola stanna.

För min del kan jag icke annat än yrka afslag på så väl Kongl. Maj:ts proposition som utskottets förslag.

Herrar *Ollas A. Ericsson* och *Nilsson* i Skärhus instämde häruti.

Herr *Winkrans* anförde: Den talare, som först yttrade sig i denna fråga, herr *Peter Andersson* i Högkil, tolkade kommerskollegii

yttrande på ett sätt, som enligt mitt förmenande bevisar, att han måste hafva missförstått detsamma. Han framställde nemligen saken så, som om kommerskollegium sagt, att handelsundervisningen inom vårt land stode mycket högt och vore fullt jemförlig med förhållandena i utlandet. Jag har icke kunnat läsa kommerskollegii yttrande på detta sätt, ty så vidt jag kunnat se, har kollegium endast sagt, att den svenska handelsundervisningen, sådan den vore anordnad vid de begge handelsinstituten, kunde mäta sig med undervisningen i främmande land. Men visserligen har kommerskollegium icke sagt, att handelsundervisningen i Sverige i allmänhet är sådan, som nyss nämndes, eller att denna goda undervisning kommit mera än ett högst ringa antal lärjungar till godo. Medelelevantalet har ju också i medeltal endast utgjort vid Göteborgs handelsinstitut 65 och vid Schartaus 49, då deremot enligt samma kollegii åsigt det år 1880 funnes icke mindre än 12,000 personer, som kunde vara i behof af en dylik undervisning.

Det är beklagligt, att det skall vara så få, som blifva i tillfälle att tillägna sig en verkligt god handelsundervisning, som kan mäta sig med den i utlandet meddelade och motsvarar de öfriga näringarnes utveckling i vårt land. Nu medgifves det temligen allmänt och har ifrån statsrådsbanken uttryckligen betonats, att handeln i vårt statslif utöfvar ett ganska stort inflytande, så att den icke på något sätt kan förbises. Den är af vigt icke endast för sin egen skull och till nytta endast för sina egna idkare, utan den är det för alla öfriga näringar, icke minst jordbruket, och deras idkare. Huru skulle det gå med all produktion, om icke handeln funnes, som sörjde för, att produkterna, vare sig de komma från det ena eller andra hållet, föras till konsumenter i eget eller främmande land? Produktionen skulle i sådant fall afstanna. Det behöfver icke här bevisas, att då handeln är en så vigtig faktor i folkens lif, det måste för densamma göras uppoffringar.

Här har medgifvits — den siste talaren var nog ärlig att göra det — att de anslag, som staten lemnat till de tekniska skolorna, äro väl använda penningar. Jag tror, att om man vill vara fullt uppriktig, man skall medgifva, att i allmänhet de anslag, som blifvit gifna för att utbilda våra uppväxande ynglingar och flickor, hafva varit väl använda, och att man alltså ur den synpunkten icke behöfver draga sig för att taga ännu ett steg i samma riktning.

Det är icke heller, såsom redan har betonats, för dessa handelsinstituts egen skull, som anslaget begäres. De äro för öfrigt rent af anlagda för patriotiska ändamål, det är ingen, som har direkt nytta af dessa institut och är intresserad af, om deras ekonomi är blomstrande eller dålig, så framåt icke möjligen lärjungarne sjelfva. Men den, som lider af att deras tillstånd blir dåligt, det är landet, det är samhället, som då icke får den frukt af dylika institut, som det borde få. Det ligger därför i landets eget intresse att söka uppehålla sådana anstalter, som lemna en god undervisning, hufvudsakligen åstadkommen af åtskilliga patriotiska bemödanden, som gjorts af invånarne i de städer, der instituten äro belägna. Skulle sedan deras exempel komma att följas i några andra större handelsstäder,

Angående
anslag till
handels-
undervis-
ning.

(Forts.)

så att äfven der med dylika uppoffringar anlades sådana läroanstalter, så vore efter min uppfattning ingen olycka skedd. Jag tror, att den siste talaren då skulle få anledning att säga om handelsinstitutet, hvad han sade om de tekniska skolorna, nemligen att de penningar, som blifvit beviljade till understöd åt dem, vore väl användna penningar; och emedan jag, herr talman, är öfvertygad härom, så kommer jag att rösta för bifall till statsutskottets förslag.

Herr *Swarling* förenade sig med herr *Winkrans*.

Herr *Schöning*: Jag ber att på det kraftigaste få instämma med den siste talaren och anhåller ödmjukligen, att nu föreliggande förslag måtte vinna kammarens bifall.

Herr grefve *Hamilton*: Denna fråga har redan blifvit skärskådad från så många olika synpunkter, att det icke är mycket att tillägga. Jag kan dock icke underlåta att i densamma yttra några ord, äfven med risk att upprepa hvad som förut blifvit sagdt.

Kammaren bör verkligen icke afslå denna utskottets hemställan. Det är en allt för vigtig sak, som det gäller. Det är en sak, som väl är förtjent af dessa 15,000 kronor, äfven om de i framtiden skulle draga med sig något större summor.

Vi lefva ju i en tid, då den äsigten allt mer och mer vinner erkännande, att staten har skyldighet icke blott att uppehålla rättsordningen, utan äfven att genom direkta åtgärder främja näringslifvets utveckling. Men, mine herrar, det är förvånande, huru ofta man med erkännande häraf förbiser, att alla åtgärder till främjande af näringslifvet äro fullständigt bortkastade, om man icke börjar i början — med sjelfva uppfostran.

En ärad talare på skånebänken yttrade, att man icke kan jämföra dessa skolor med de tekniska. Der ansåg han, att de penningar man nedlagt verkligen burit frukt, ty af dem, som gått ut ifrån dessa skolor, hade landet haft gagn. Det förvånar mig, att man kan yttra något dylikt och icke i samma ögonblick inse, huru analog härmad den nu föreliggande frågan är. Jag undrar äfven, om den ärade talaren verkligen icke hört talas om, att huru framstående ingenjörer och näringsidkare vi än fostrat, så hafva vi dock i vår täflan med utlandet legat under just därför, att vårt handelsstånd icke är så kraftigt som andra länders. Tror den ärade talaren, att de länder, som tillkämpat sig suprematien inom handelsverlden, som stå i den ställning, att det är män från dessa nationer, som på handelsområde äro de ledande, tror han, att de skulle hafva kommit derhän, om de icke insett den stora vigten af att främja handelsundervisningen? I Tyskland och Schweiz har man förstätt, hvad denna betyder. Der gifves åt de unga män, som hafva för afsigt att egna sig åt handelsyrket, en sådan uppfostran, att de stå främst bland alla och gifvet föredragas bland de många, som i främmande land söka ytterligare utbildning. Dessa länders söner hafva ock i följd häraf vid återkomsten från sina vandringsår kunnat gifva fosterlandet nyttiga impulser.

Nu invänder kanske den ärade talaren hvad som redan invändts så många gånger förut under debatten, att dessa båda handelsskolor redan nu äro så ypperliga, att de till och med ansetts stå i paritet med de flesta utländska. Ja, men det är något som fattas dem. De äro uppfostringsanstalter hufvudsakligen för den förmögnare klassens söner, och så länge de äro blott detta, så hafva de icke den verkan, som de böra och kunna hafva.

Samme ärade talare yttrade, att man icke kan säga, att afgifterna vid dessa institut inverka på saken, ty hvad betyder det, om man får betala 225 kronor mer eller mindre, då den drygaste utgiften i alla fall är för sjelfva vistelsen i den stad, der institutet är beläget. Ja, så kan man säga, om man har mycket godt om penningar, men, mine herrar, för en fattig yngling, som med möda och försakelser kämpat sig till möjligheten att ett år underhålla sig i Stockholm eller Göteborg för genomgående af en af dessa läroanstalter, för honom betyder 225 kronor mycket, och det *kan* helt enkelt betyda, huru vida han får egna sig åt den banan eller icke.

Jag ber äfven få fästa uppmärksamheten på, att den ärade talaren tyckes i viss mån hafva missförstått dessa läroanstalters uppgift. Han sade, om jag fattade honom rätt, att icke behöfva alla krämare skaffa sig kunskaper i spanska, italienska och alla möjliga lefvande språk, utan de hafva nog af att lära sig bokhålleri. *Ja*, visserligen! — men icke är det här fråga om att uppfostra *sådana* handelsmän, utan det gäller dem, som skola förmedla den internationella handeln, de som skola stå på de högsta trappstegen i sin branch.

Man är rädd för konsekvenserna, man är rädd för att detta anslag skall draga med sig större utgifter. Ja, den motvilligheten förstår jag nog, den har man alltid, när det är fråga om att besluta en ny statsutgift, och det är fullständigt på sin plats, att man är försigtig. Men är man rädd här för konsekvenserna, så förvånar det mig, att man icke tänker på den besynnerliga inkonsekvensen, att, under det man understödjer uppfostran i alla andra näringar, man anser sig icke behöfva understödja uppfostran just i den näring, utan hvilken de andra ingenting kunna uträtta. För resten är alltid detta tal om de konsekvenser, som ett anslag skulle draga med sig, i sjelfva verket endast skrämskott, och ännu har jag aldrig märkt, att Riksdagen för konsekvensens skull varit rädd att säga stopp, när den funnit utgifterna för ett visst ändamål gå för långt.

Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Nilson* från Lidköping, *Lovén* och *Waldén*.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Jag skall endast be att få underätta herr greve Hamilton, att jag icke missförstod afsigten med dessa institut. Jag sade endast, att när det från dessa institut utgått 700 elever på dessa 10 år, så var väl det ett icke så litet antal och i min tanke fullt tillräckligt, då man väl icke skall uppfostra alla krämare på det sättet. Men deremot tycktes det vara talarens på göteborgsbänken åsigt, att alla våra handlande i hvad branch som

*Angående
anslag till
handels-
undervis-
ning.*
(Forts.)

Angående
anslag till
handels-
undervis-
ning.
(Forts.)

helst skulle genomgå något af dessa institut, då han instämde med kommerskollegium i dess påstående, att medeltalet af dem, som erhållit undervisning i dessa institut, näppeligen kunde »anses stå i något rimligt förhållande till hela antalet af dem, som egnade sig åt handels- eller bankrörelse eller industriel verksamhet. Antalet af alla dessa personer kunde visserligen icke för det närvarande exakt uppgifvas, men enligt befolkningsstatistiken för 1880, hade då antalet handelsbokhållare, agenter och banktjenstemän öfverstigit 12,000.»

Det ser ut som om den nämnde talaren skulle hafva önskat, att alla dessa skulle hafva fått sin utbildning i något af de ifrågavarande instituten. Detta har deremot jag föreställt mig såsom onödigt, och trots, att endast de personer, som skulle gå ut som ledande män för de stora handelshusen, skulle behöfva genomgå den högre undervisning, som meddelas på dessa handelsinstitut. Den åsigten har jag uttalat och den står jag för.

Det har sagts, att vi icke offra det ringaste för handeln, medan vi deremot offra mycket för jordbruket och andra näringar. Jag tror emellertid, att detta påstående är origtigt, ty af dem, som genomgå dessa institut, har åtminstone en stor del tagit maturitetsexamen, och på dem har ju staten offrat åtskilligt.

Jag har icke af de skäl, som under diskussionen anförts, blifvit öfvertygad om nödvändigheten af anslaget och yrkar därför fortfarande afslag å utskottets hemställan.

Herr Persson i Mörarp: Jag kan för min del icke underlåta att för kammaren tillkännagifva, att anledningen, hvarför jag varit med om detta anslag, är den, att jag anser handeln vara en så vigtig näringsgren, att den lika väl som andra behöfver understöd. Det talades nyss om att inträdesfordringarna vid dessa skolor äro så höga. Det förhåller sig ju icke så, att man absolut fordrar maturitets- eller studentexamen för dessa ynglingar, som der skola vinna inträde. I regeln fordras ju, att de skola hafva genomgått fem klasser af ett elementarläroverk, under det att de, som aflagt studentexamen, omedelbart komma in i den öfre klassen.

Jag kan icke föreställa mig, att det kan vara möjligt, såsom en talare på kronobergsbänken yttrade, att det skulle väcka ovilja i landet, om Riksdagen lemnade sitt bifall till denna framställning. Är det så, som man anser, att öfriga näringar och icke minst jordbruket draga fördel af statens understöd på dessa områden i stråfvandet efter utveckling hvar på sitt håll, så anser jag för min del det vara mycket välbetänkt, att Riksdagen äfven på detta område lemnar understöd, der sådant ovilkorligen tarivas. Och ingen skall väl kunna förneka, att det för vårt land skall vara gagneligt och välsignelsebringande, om man kan utbilda personer i handelsyrket, hvilka äro mäktiga att mäta sig med yrkesbröder från andra kulturstater. Jag anhåller därför, att kammaren ville bifalla utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Gunnar Eriksson*, *Petersson* i *Hamra* och *Linder*.

Herr Lasse Jönsson yttrade: Det synes mig egendomligt, att man så väl inom som utom Riksdagen jemt och ständigt skriver och talar om sparsamhet, klandrar oss för slöseri och klagar öfver att budgeten växer samt framhåller, hvilka olyckor det skall medföra, om man låter det gå vidare på detta sätt; men då det gäller speciella fall, der man *kan* spara, då säga de, som annars påyrka sparsamhet: på alla andra ställen, icke här. Det der har man så jemt och ständigt hört talas om, så att man är van dervid, ehuru man icke kan undgå att förundra sig deröfver. Man har ju att i hvarje fall taga i öfvervägande, huru vida ett anslag verkligen är nödvändigt. Nu sade den talare, som sist hade ordet, att det verkligen är nödvändigt att bevilja detta anslag. Det har man sagt förut också afvensom framhållit, att jordbruket omöjligen kan bestå, om vi icke understödja undervisningen i handel, så att denna kan drifvas upp. Det ser häraf alldeles ut, som om ingen fördelaktig afsättning förut kunnat vinnas, ehuru vi nu först ha varsnat, hvilka odugliga handelsmän vi hafva och att vi nu böra taga saken om hand. Men i det af kommerskollegium till Kongl. Maj:t afgifna yttrandet öfver denna fråga heter det bland annat: »De lära till och med gifvas, som anse dylik undervisning icke allenast obehöflig utan jemväl mindre nyttig. Det är nemligen icke ovanligt att det framhålles, att den framgång, köpmansståndet fordorm vunnit, uppnåtts utan någon egentlig, för detta stånd särskildt afpassad teoretisk utbildning, och vidare plägar det anföras att de unge män, som utgått från handelsinstituten, tro sig vara fullärda och därför genast aspirera högre platser, under det att de i sjelfva verket, då de skola tillämpa sin lärdom på kontoren, ingalunda reda sig bättre än de, som der vunnit hela sin fackbildning, hvadan de måste börja sina studier på nytt och sålunda endast förlorat tid. Dessa och dylika åsigter finner man uttalade ej allenast här i landet, utan, vid studiet af utlandets hithörande förhållanden, äfven i andra länder.» Detta är något, som talar ett helt annat språk än hvad man här fått höra, eller att det är absolut nödvändigt för vår handel att understödja dessa institut. Här ha i åtskilliga år funnits handelsskolor, som varit lika bra och som — om jag fått rigtiga upplysningar — kunnat fullt mäta sig med dessa, som staten nu skulle understödja. Hvar finnes gränsen och — som jag sade, när jag förra gången hade ordet — hvar finnes det någon, som kan bevisa, att dessa undervisningsanstalter just äro de bästa? Om någon kunde bevisa det, skulle jag möjligen vara med om anslaget beviljande, men så länge herrarne icke det kunna, kan jag heller icke godkänna detta förslag.

En talare från Göteborg har talat om, att det enligt kommerskollegii uppgift skulle vara omkring 12,000 personer, som vore i behof af en dylik undervisning. Han har emellertid tydligen icke fått reda på den rätta siffran, ty kommerskollegium uppskattar här i sitt utlåtande detta antal under de senare åren till icke mindre än omkring 22,000. Således finna herrarne, att det här är fråga om en vida större affär, än om herrarne vilja bereda undervisning åt ingenjörer, hvarom grefve Hamilton talade. Der kan man aldrig komma till en så stor siffra som här, der det gäller att undervisa ett så stort

*Angående
anslag till
handels-
undervis-
ning.
(Forts.)*

Angående
anslag till
handels-
undervis-
ning.

(Forts.)

antal personer på statens bekostnad. Jag yrkar fortfarande afslag på utskottets hemställan.

Herr von Friesen: Endast några få ord. Jag tror att den föregående talaren ger så väl talaren närmast före honom som äfven mig det erkännandet, att vi äro intresserade för sparsamhet. Det är emellertid skilnad på utgifter och utgifter. Det händer ofta, att en utgift innebär en mycket stor sparsamhet, om den nemligen är produktiv. Det är väl också detta man i fråga om den utgift, det här gäller, har att öfverväga, huru vida den skulle komma att i ekonomiskt hänseende blifva för landet fördelaktig och således hvad man kallar en produktiv utgift eller icke. Men är den verkligen produktiv och dessutom icke större än den behöfver vara, så är det väl förenligt med god hushållning att bevilja densamma. Det är en annan sak, när det gäller t. ex. embetsmäns löner. Här gäller det i främsta rummet att afgöra, huru vida den säd man gör kommer att gifva skördar, hvilka motsvara sädde, eller icke. Nu är det vår öfvertygelse, att skörden kommer att motsvara sädde, och att utsädet skall gifva ett godt korn, och därför anse vi också, att sädde bör ske. Jag ber i sammanhang härmed få fästa uppmärksamheten på att det ofta varit händelsen, att den närmast föregående talaren varit med om utgifter, då så väl talaren närmast före honom som jag motsatt oss desamma.

Jag har emellertid egentligen begärt ordet för att betona en annan sak, nemligen att för närvarande kunna instituten icke välja till lärjungar de lämpligaste, utan de måste mottaga de lärjungar, som kunna betala afgifterna. I allmänhet måste de taga emot sådana, som icke kunna komma fram på andra banor. I följd derutaf blir resultatet det — åtminstone vet jag, att detta många gånger varit händelsen — att man får nöja sig med ganska underhålliga elever blott därför, att dessa hafva penningar att betala med. Om nu äfven mindre bemedlade elever sattes i tillfälle att vinna inträde vid dessa institut, så är det klart, att det blefve åtminstone någon möjlighet att välja för yrket och dessa läroverk passande lärjungar.

En föregående talare har yttrat, att det fordrades maturitets-examen för att komma in i högre klasser vid handelsinstitutet. Detta är ej förhållandet, utan de, som genomgått den lägre klassen, uppflyttas i den högre, och för att komma in i den lägre fordras blott, att man har kunskaper motsvarande dem, som finnas på reallinien vid genomgåendet af fem klasser vid något af statens läroverk. Förhållandet har verkligen stundom varit, att personer, som aflagt maturitetsexamen, sökt inträde vid dylikt institut, men detta betraktas i allmänhet ej såsom någon fördel, enär dessa vanligen ej blifva de bästa lärjungarne vid institutet. Det är klart, att, då dessa institut hafva att konkurrera, om jag så må säga, med andra undervisningsanstalter, der så godt som afgiftsfri undervisning lemnas, till de förra skola söka sig icke företrädesvis de elever, som bäst lämpa sig för kallet, utan de, som icke kunna komma fram på någon annan bana. En följd häraf är, att urvalet af elever vid dessa institut icke blir det bästa.

Kunde nu afgiften nedsättas och för vissa elever aldeles borttagas, komme i detta förhållande en väsentlig ändring att inträda, som utan tvifvel vore egnad att betydligt höja resultatet af dessa instituts arbete.

Jag ber, herr talman, fortfarande att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hedin: Herr talman! Då denna fråga tydligen i många kammarledamöters ögon har antagit formen af ett spöke, spöket af ett stadsintresse, så skall jag icke ens göra något yrkande i denna punkt. Men då den näst siste talaren har funnit sig föranlåten att till kammarens ledamöter, alla eller de flesta, rigta en admonition om att låta sparsamhetens teori och praktik komma i bättre öfverensstämmelse med hvarandra, än hvad här i Riksdagen stundom syntes vara förhållandet, så vill jag anhålla hos honom, att han sjelf, för att kunna göra anspråk på att för andra få vara läromästare i detta fall, först åstadkommer denna sammansmältning af sparsamhetens grundsatser och dessa grundsatsers tillämpning. Jag skall för sådant ändamål erinra honom derom, att han för dessa 15,000 kronor, som här föreslagits af statsutskottet att uppföras på utgiftsbudgeten, är i tillfälle att i sparsamhetens namn och utan skada för något intresse skaffa god ersättning, om han vill göra, hvad han icke gjorde i fjol, nemligen hjälpa oss, som skola försöka, jag vet icke om det är för tredje eller fjerde gången, att få tredje hufvudtitelns anslag nedsatt med 40,000 kronor. De räcka väl till dessa 15,000 kronor, och man har en vacker summa öfver ändå.

Slutligen, herr talman, ber jag få tillägga ett enda ord. Efter som vi tala om skolor, ber jag att få erinra om ett studium, som borde ligga särdeles nära till hands för alla dem, som gå i riksdagsarbetets skola: det vore studiet öfver den frågan, huru de af alla skattskyldiga medborgare uttagna skatter återflöda till de särskilda näringarne och intressena i landet. Sjette hufvudtiteln i riksstaten utgör i sådant afseende ett litet kompendium, ett litet, men mycket lärorikt kompendium. Mätte de herrar, som så ifrigt motsatt sig ifrågavarande anslag, företaga detta studium, som de hittills synas hafva försummat!

Herr Andersson i Högkil: Herr talman! En talare — den som först yttrade sig från talarestolen — slutade sitt anförande så, att man derutaf skulle kunna draga den slutsats, att ifrågavarande anslag skall utgöra vederlag för vissa »urtimab» uppoffringar, men om så är, får jag erkänna, att detta i mitt tycke är väl litet.

Med anledning af yttrandet från göteborgsbänken skall jag be få förklara, att den kongl. propositionen i detta fall och i denna punkt är så tydlig och lättfattlig, att jag tror mig kunna tolka den utan skolmästare.

Det synes mig, som om man gifvit denna fråga större dimensioner, än hvad den i verkligheten eger. Det är ej fråga om handelsundervisningens vara eller icke vara, och jag tror, att frågan, som den nu föreligger, föga rör den stora världshandeln. Det är endast

*Angående
anslag till
handels-
undervis-
ning.*

(Forts.)

Angående
anslag till
handels-
undervis-
ning.

(Forts.)

och allenast fråga om ett jembförelsevis obetydligt anslag å 15,000 kronor till två handelsinstitut, som ej begärt detta anslag, förrän kommerskollegium gjort framställning och nästan uppmanat dem dertill. Till så ringa dimensioner reducerar sig denna sak.

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Redelius: Jag skall ej upptaga kammarens tid länge, men ber likväl att på grund af den föregående diskussionen få yttra några ord i denna enligt min åsigt så viktiga fråga. Jag vill då tillkännagifva, att jag kommer att rösta för utskottets förslag, och skall för att motivera denna min ståndpunkt tillägga ett par ord till hvad som redan blifvit anfördt af de herrar, hvilka före mig tillkännagifvit samma afsigt, som jag nu yttrat.

Handeln är, som herrarne veta, af två slag. Det finnes dels minuthandeln, åt hvilken det största antalet personer, som sysselsätta sig med handel, egna sig. För idkande af dylik handel kunna de mindre skolorna vara tillräckligt förberedande. Men det finnes också ett annat slags handel, nemligen utrikes handel, och skall man med fördel kunna drifva denna, förutsättes, att man kan tala vid och skrifva till dem, som man har affärer med i främmande land, äfvensom att man bör hafva reda på dervarande förhållanden och författningar, som hafva inflytande på varuutbytet. Detta varuutbyte är af högsta vigt för oss, om vi skola kunna beräkna att föra vår ekonomi framåt. Det är en hel mängd varor, som vi behöfva från utlandet införskrifva, och vi skola betala dem med våra varor. För detta varuutbyte behöfva vi få så direkta förbindelser som möjligt samt blifva så litet som möjligt beroende af mellanhänder. Fördenskull erfordras också undervisning i främmande länders språk och förhållanden. Derfor synas mig starka skäl tala för bifall till de förslag, som gå i den rigtning, att de befordra en sådan kunskap samt underlätta varuutbytet och bereda vårt land en vinst gent emot främmande länder.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* å bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å så väl nämnda hemställan som Kongl. Maj:ts framställning i ämnet. Herr talmannen fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i punkten 33) mom. a) af utlåntandet n:o 7. röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren afslagit såväl utskottets nämnda hemställan som Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen visade 99 ja mot 73 nej; och hade alltså utskottets hemställan af kammaren bifallits.

Mom. b.

Bifölls.

Punkterna 34—37.

Biföllos.

Punkten 38.

I en inom Andra Kammaren af herrar friherre *W. G. von Schwerin* och *N. Nilsson* i Skärhus väckt motion, n:o 74, hade föreslagits, *dels* att Riksdagen ville anslå för år 1894 ett belopp af 50,000 kronor till betalande af det så kallade Långebrobolagets skuld; *dels ock* att Riksdagen behagade besluta skrifvelse till Konungen om att Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder, hvarigenom skyldigheten att bygga och underhålla Långebro öfver Helgeå i Kristianstad för framtiden skulle tillkomma dem, det enligt nya väglagen vederborde.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman, mine herrar! Då utskottet afslagit den motion, som här föreligger, skall jag ej besvära kammaren med något längre yttrande, helst som de skäl utskottet anför för afslag äro klara och gå i den rigtning motionen afsåg. Men jag vill ändå i korthet påpeka några särskilda fall såsom bevis på det sätt, hvarpå vi blifvit skyldiga att underhålla »Långebron», i synnerhet som detta möjligen kan blifva till gagn för framtiden. Det första stadgandet i detta afseende förskrifver sig från Kristian IV:s tid samt är dateradt den 15 mars 1622. Detta innehåller ett åläggande för bönderna i vissa härad att bygga och underhålla denna bro och lyder sålunda: »dog skall den longe bro till Byen ferdig holles af bönderna udi de sogner og landsbyar, som den allerede emellenom skiffit är.» Senare i ett bref af den 20 Februari 1624 förklaras *grunden* till den förut stadgade skyldigheten på följande sätt, nemligen »att det för invånarne i Skåne vore synnerligen magtpåliggande, att Kristianstads fästning fullbordades och underhölles såsom skydd, den lemnade ock den handelsrörelse, som idkades, skydd, hvarför dessa 7 härad, nemligen östra och vestra Göinge, Willands, Listers, Albo, Gärts och Frosta, skulle *en gång förfärdiga* bron till Kristianstad, men *underhållet* hade bort ålegadt staden Kristianstad, samt staten och närlig-

gande». Alltså blefvo dessa härad ålagda att en gång färdigbygga bron, men sedermera kommo andra omständigheter till, hvilka gjorde, att skyldigheten utsträcktes mycket längre. Det var som sagdt åtskilliga andra omständigheter, hvilka ändrade förhållandena derhän, att ett härad befriades från nämnda skyldighet, nemligen Listers, och Färs blef brobyggnadsskyldigt, utan att handlingarna gifva vid handen någon särskild anledning härtill. Men numera äro förhållandena förändrade. Kristianstad är icke längre fästning, och för handelsrörelsen är Långebro ej för närvarande af samma betydelse som fördom. Skall då denna bro ändock underhållas af de ifrågavarande häradena? Jag för min del kan, i likhet med den andre motionären i ämnet, friherre von Schwerin, icke finna annat, än att underhållsskyldigheten icke rättvisligen längre kan åläggas oss.

Utskottet har i sitt betänkande anført, att frågan om statsbidrag till gäldande af bolagets skuld är föremål för utredning från Kongl. Maj:ts sida; och med anledning deraf hafva vi skäl att antaga, att staten skall, såsom förhållandet äfven stundom varit i flydda tider, bidraga till underhållskostnaden af ifrågavarande bro. Jag skall dock anhålla att i detta sammanhang få ur de till ärendet hörande handlingarna meddela några fakta.

I fråga om den ställning, som å statens sida i äldre tider intagits med afseende å byggandet och underhållet af Långebro, inhemtas af ett kongl. bref till statskontoret den 20 december 1720, hurusom Kongl. Maj:t i anledning af landshöfdingens i Kristianstads län anmälan om behöf af understöd för bestridande af en till 18,600 daler silfvermynt beräknad kostnad för reparation af Långebro, för sagda ändamål anvisat ett belopp af 1,500 daler silfvermynt samt förordnat, att nödigt virke till bron skulle fällas å kronoskogarne och framförslas. Derjemte har Kongl. Maj:t åren 1722 och 1723 till brobyggnaden anslagit ytterligare 3,000 daler silfvermynt samt enligt bref den 1 februari 1726 förordnat, att till nybyggnad af bron skulle uppbäras 3 daler silfvermynt af helt hemman och proportionaliter af mindre.

Det framgår således af handlingarna, att staten i äldre tider — då nybyggnad eller kostbara reparationer varit nödiga — sjelf tagit saken om hand och genom anvisande af penningar, materialier och arbetsmanskaf dragit försorg om arbetets utförande. Anledningen härtill får väl antagas hafva varit den, att bron ansetts vara för Kristianstad såsom fästning oundgängligen nödig. Men förhållandena äro numera förändrade, såsom jag redan erinrat. Fästningen är raserad. Ehuru således denna grund för statens deltagande i brohållningsbesväret numera icke är för handen, så är det dock å andra sidan uppenbart, att de skäl, som i ofvannämnda kongl. bref den 20 februari 1624 anförts för de ifrågavarande häradenas underhållningsskyldighet — att det för invånarne i Skåne vore synnerligen magtpåliggande, att Kristianstads fästning fullbordades och underhölls i anseende till *det skydd* den lemnade staden och den *handelsrörelse* som der idkades — ej längre ega giltighet. Något skydd i ifrågavarande hänseende finnes naturligen ej nu; och hvad handelsrörelsen beträffar, är landsbygden numera genom sex jernvägar i förbindelse med staden. År

det då rättvist, nej, mine herrar, det är en sekelgammal orättvisa, att brons underhållsskyldighet fortfarande skall åligga dessa härad? Jag kan försäkra herrarne, att t. ex. i det härad jag har äran representera knappt en person på tusen ens någon gång i sitt lif sett denna bro — och det oaktadt skola de erlägga en årlig afgift af 6 kronor för hvarje helt hemman.

Statsutskottet talar äfven i sitt utlåtande om »den framtida byggnads- och underhållsskyldighetens ordnande i öfverensstämmelse med *den nya väglagens* föreskrifter». Hvad denna nya väglag beträffar, så ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att deri ej finnes någon paragraf, som gifver oss en bestämd anvisning om, huru det skulle kunna vara oss möjligt att vinna befrielse från nämnda skyldighet. Emellertid lyder den 19 § i nämnda lag sålunda: »Åligger någon, på grund af *särskildt åtagande*, att underhålla allmän väg, bro eller färja, må dervid förblifva, derest ej, i den ordning som i 4 § sägs, sådan väg, bro eller färja pröfvas böra till allmänt underhåll öfvertagas». Möjligen skulle dessa ord: »särskildt åtagande» kunna tolkas så, att derigenom någon möjlighet till befrielse kunde finnas för oss; ty de ifrågavarande häradena hafva icke *åtagit sig* den nämnda skyldigheten, utan fått densamma *sig ålagd*.

Enligt nämnda 4 § anser jag den ej *fullt* tillämplig härvidlag.

Jag hoppas således, att, då frågan om statsbidrag till gäldande af bolagets skuld blifvit föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, ett dylikt bidrag skall blifva oss beviljadt — kostnaden för den nyanlagda bron skulle enligt kostnadsförslaget uppgå till 225,000 kronor, men steg i verkligheten till något öfver 300,000 kronor, hvarigenom vi åsamkade oss en ganska dryg skuld, som vi haft att under årens lopp förränta och amortera — äfvensom att vi i en framtid må kunna blifva befriade från brons underhåll och denna skyldighet tillkomma dem det enligt nya väglagen vederbör — så mycket mera som staten äfven med hänsyn till det i staden förlagda artillerietablissemnet har direkt nytta af bron. Då inom utskottet den mening uttalades, att »motionen är förtjent af uppmärksamhet», så har jag all anledning antaga, att vederbörande också fäster tillbörlig uppmärksamhet vid denna fråga. Hvarför jag emellertid nu begärt ordet, har varit att få införda de ofvannämnda kongl. brefvens dato och hufvudsakliga innehåll i kammarens protokoll, på det att man, då frågan möjligen om något år å nyo kan föreligga till Riksdagens behandling, må hafva tillfälle till kunna taga del deraf.

För närvarande har jag, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr von Friesen: Jag kan upplysa den föregående talaren, att inom utskottet rådde starka sympatier för att dessa härad skulle bli befriade från den underhålls- och byggnadsskyldighet för bron, som nu åligger dem. I dessa tider, då man på alla sätt söker åstadkomma skatteregleringar, är utan tvifvel deras anhållan i denna del fullkomligt befogad.

Jag tror emellertid ej, att den tolkning han ville gifva af orden »särskildt åtagande» i den § af väglagen, som han uppläste, verkligen är nödvändig.

Jag föreställer mig nemligen, att det i detta sammanhang icke ligger så stor vikt på ordet »åtagande», som den föregående ärade talaren sökte göra troligt.

För min del skulle jag mycket beklaga, om ej ett ordnande af dessa förhållanden kunde ske med väglagens hjälp; ty det kan anses stäldt utom allt tvifvel, att det ej längre kan betraktas såsom rättvist och billigt, att ifrågavarande härad skola vara betungade med byggnads- och underhållsskyldighet af denna bro.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 39.

Bifölls.

§ 2.

Slutligen föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 17, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning i syfte af nedsättning af statens embets- och tjänstemäns löner m. m.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att den i förevarande ämne inom Andra Kammaren af herr *Ollas A. Ericsson* väckta motion, n:o 17, ej måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Efter föredragning af ärendet anförde

Herr *Ollas A. Ericsson*: Då jag icke i allo är tillfredsstäld med den behandling statsutskottet låtit vederfaras min motion, skall jag be att få yttra några ord.

Jag vill då börja med att rätta en missuppfattning, som tycks ha gjort sig gällande inom utskottet. Utskottet säger nemligen:

»Beträffande de skäl, motionären anført till stöd för sitt förslag, hvilket synes närmast föranledt af önskan att, med afseende å den beslutade ökningen i utgifterna för försvaret, söka nedbringa statsverkets utgifter på andra håll.»

Jag vill nemligen erinra om, att något dylikt uttalande har jag ej gjort i motionen.

Min åsigt är nemligen den, att de ekonomiska svårigheter, vi nu befinna oss uti, härleda sig till större delen från andra orsaker än de ökade utgifter, som äro förknippade med försvarsfrågans lösning. Ty om Riksdagen sparat, medan den *haft* något att spara, skulle den enligt min öfvertygelse ingalunda råkat i något ekonomiskt trångmål för försvarsfrågans skull.

Utskottet har dock i vissa afseenden behandlat min motion välvilligt, då det erkänt det goda syftet med densamma.

Statsutskottet har emellertid ansett, att realiserandet af mina önskningar i min motion skulle möta svårigheter. Jag tror dock ej,

att dessa svårigheter i verkligheten äro så oöfvervinneliga, som utskottet föreställer sig.

Om man nemligen skulle resonera på samma sätt som utskottet här gjort, skulle man aldrig med hopp om framgång kunna framställa något yrkande om ändring beträffande embetsmännens löner. Ty man skulle alltid få samma svar: att vid den tidpunkt, då förändringarna skulle kunna genomföras, förhållandena skulle kunna gestalta sig annorlunda än de för närvarande göra. För min del tror jag ej, att ett sådant resonnement håller streck.

Men det är ett annat uttalande utskottet gjort, som förefaller mig mycket märkligt, då det längre fram säger:

»Deremot synes Riksdagen böra, när helst fråga framkommer om partiella lönerogleringar eller inrättande af nya tjenster, på det noggrannaste i hvarje årskildt fall afväga behofven.»

Häraf synes som om utskottet erkänt och — om Riksdagen godkänner detta utskottets förslag — som om äfven Riksdagen erkänner, att den förut ej med tillbörlig noggrannhet afvägt behofven af embetsmännens löner.

Det synes som om utskottet gripits af ett visst vemod vid tanken på att Riksdagen lät det s. k. dyrtidstillägget ingå i embets- och tjenstemännens löneroglering. Och detta vemod saknar visst icke skäl för sig. Hade man låtit dyrtidstillägget vara en sak för sig sjelf, hade det naturligtvis varit en lätt sak att nu höja eller sänka detsamma efter tidsomständigheterna. Och jag tror äfven, att embetsmännen sjelfva haft tillräcklig anledning att vara belättna med ett dylikt förfarande, då de derjemte vid den nya lönerogleringens verkställande blefvo qvitt sina naturaprestationer och i stället fingo kontant ersättning.

I förbigående vill jag äfven påpeka, att utskottet helt och hållet lemnat en del af min motion obesvarad, nemligen min framställning om indragning af en del embetsmannaplatser. Hvad som föranlett utskottet till ett dylikt förfarande känner jag icke.

Att jag verkligen haft befogethet att framställa denna motion, tror jag att jag skulle kunna påvisa genom att anföra exempel och uppdraga paralleler med förhållandena i våra grannland. Betrakta vi nemligen motsvarande förhållanden i dessa land, skola vi finna, att de aflöna sina embetsmän långt mindre rikligt än vi göra. Jag skall likväl ej trötta kammaren eller upptaga dess tid genom att uppräknat allt för många exempel härpå, utan jag skall nöja mig med ett enda, som för ej länge sedan blifvit anfördt i denna kammare, nemligen beträffande våra generalers aflöning. Se vi på denna aflöning, finna vi, att densamma i Norge uppgår till respektive 7,900 à 8,700 kronor samt i Danmark till 7 à 8,000 kronor, men i Sverige betala vi hvar och en af våra generaler 12,485 kronor årligen. Min åsigt är, att ingen kan påvisa, att vi hafva skäl att vara så frikostiga mot våra embetsmän i förhållande till våra grannländer.

Jag inser väl, att till följd af den behandling, som min motion rönt inom utskottet och Första Kammaren, ingenting för närvarande är att vinna. Men min öfvertygelse är dock, att åtminstone denna kammare skulle handla klokt uti att göra ett uttalande i motionens

syfte. Detta skulle vara klokt därför, att det vid realiserandet af utskottets uttalade goda föresats att hädanefter »på det noggrannaste i hvarje särskildt fall afväga behofven», en dylik åtgärd från Andra Kammaren skulle blifva ett kraftigt stöd för statsutskottet i denna dess sträfvan.

Med anledning af hvad jag nu anfört anhåller jag, att kammaren måtte lemna sitt bifall till min motion. Detta blefve ju i alla händelser ej annat än en opinionsyttring.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen.

Vidare yttrades ej. Herr talmannen gaf proposition först på bifall till utskottets hemställan och derefter på afslag å nämnda hemställan och bifall i stället till den i ämnet väckta motion; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Motionären, herr Ericsson, begärde likväl votering, hvilken ock försiggick enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller statsutskottets hemställan i utlåtande n:o 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren, med afslag å nämnda hemställan, bifallit herr Ollas A. Ericssons i ämnet väckta motion.

Voteringen visade 75 ja och 53 nej; hvadan utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att herr riksdagsman Olof Melin i följd af sjukdom är hindrad fullgöra sina riksdagsäligganden intygar
Stockholm den 22 februari 1893.

John Berg
Med. D:r och Professor.

§ 4.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>A. Liljeqvist</i>	under 14 dagar fr. o. m. den 27 dennes,
„ <i>A. Göransson</i>	„ 12 „ „ 24 „

Herr	<i>O. A. Brodin</i>	under 8 dagar fr. o. m. den 23 dennes
„	<i>S. O. Nylander</i>	„ 14 „ „ 25 „
„	<i>F. Pettersson i Tjärsta</i>	„ 5 „ „ 24 „
och	„ <i>Ola Bosson Olsson</i>	„ 14 „ „ 1 inst. mars.

§ 5.

Anmäldes och godkändes Riksdagens kanslis förslag dels tills Riksdagens skrifvelse, n:o 2, till Konungen angående val af justitieombudsman och suppleant för honom; dels till Riksdagens förordnanden: n:o 3, för revisionssekreteraren m. m. Axel Ferdinand Thollander att vara Riksdagens justitieombudsman; samt n:o 4, för revisionssekreteraren m. m. Hugo Erik Mauritz Bohman att vara Riksdagens justitieombudsmans suppleant.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes: statsutskottets utlåtanden:

n:o 7 a, i anledning af Kongl. Maj:ts framställningar dels under riksstatens fjerde hufvudtitel om anslag till generalstabens topografiska arbeten och dels under sjette hufvudtiteln om anslag till rikets ekonomiska kartverk;

n:o 18, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af ett jordområde till botaniska trädgården i Upsala; och

n:o 19, i anledning af väckta motioner dels i fråga om konsulat-afgifternas upphörande m. m. och dels om deras upptagande bland riksstatens ordinarie inkomster.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 10,58 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.